

Aktuality Zväzu

Ročník XXIX. ~ Číslo III – IV
December 2020
ISSN 1338 – 7960

P. F.
2021

Stanovisko zväzu k národnému integrovanému reformnému plánu Moderné školstvo

Čo čaká verejné vysoké školy na Slovensku v roku 2021?

Nebezpečenstvo online hier

Cesty k efektívnosti školského vzdelávania

Príhovor predsedu

Vážené kolegyně,
vážení kolegovia,

všetkých vás srdečne pozdravujem a v tejto ťažkej pandemickej dobe vám prajem pevné zdravie a pohodu. Odborový zväz naďalej úspešne rieši problémy svojich členov vyplývajúce z pracovnoprávných vzťahov a hlavne zo súčasného stavu nášho školstva.

Dostávame veľa otázok a podnetov o otváraní škôl, o celoplošnom testovaní, o zabezpečení ochranných pomôcok, ale aj o ochrane zamestnancov. Vieme, že najmä rozhodnutia vlády SR o riešení pandemickej krízy sú často nejednoznačné až chaotické.

Naše stanovisko je jasné:

- školy a školské zariadenia otvárať podľa osvedčeného SEMAFORU,
- testovanie dobrovoľné.

S tým vyjadril súhlas aj minister školstva, vláda SR však rozhodla inak. Žiaci II. stupňa základných škôl, študenti stredných škôl, učitelia a zákonný zástupca žiaka budú musieť absolvovať povinné testovanie, ak chcú dať deti do škôl. Ostatní budú pokračovať v dištančnej forme vzdelávania.

Pedagóg, ktorý neabsolvuje testovanie, nebude môcť vyučovať v škole a bude na prekážke v práci na strane zamestnanca bez náhrady mzdy, v prípade, že nebude vyučovať dištančne. Považujeme to za diskriminačné, o rie-

šenie sme listom požiadali ombudsmanku – verejnú ochrankyňu práv a Slovenské národné stredisko pre ľudské práva.

Ďalším problémom je vyplatenie jednorazových odmien približne vo výške 100 eur z MŠVVaŠ SR iba zamestnancom školstva v prenesenom výkone. Tieto odmeny sa netýkajú zamestnancov v originálnych kompetenciách a zamestnancov vysokých škôl a priamo riadených organizácií. Považujeme to za diskriminačné. Opäť sa ukázalo, aké je potrebné, aby riadenie a financovanie školstva malo jednu strechu – MŠVVaŠ SR. O nápravu sme listom požiadali predstaviteľov MPSVaR SR, ZMOS-u, Únie miest Slovenska, Združenie samosprávnych krajov a Slovenskú rektorskú konferenciu.

OZ PŠaV na Slovensku naďalej podporuje všetky požiadavky svojich členov a zabezpečuje právne poradenstvo, v tomto období také potrebné.

Je tu čas vianočných sviatkov, čas srdečnosti, pokoja, úcty. Nech pre každého z vás budú Vianoce krásne a nádherné najmä v kruhu vašich blízkych.

Ing. Pavel Ondek,
predseda OZ PŠaV
na Slovensku

Obsah

Z činnosti zväzu

Stanovisko zväzu k národnému integrovanému reformnému plánu Moderné školstvo 3

Z činnosti združení

Ako voňajú Vianoce? 6
Poďakovanie 6
Stretnutie mladých členov ZZŠ Slovenská rektorská konferencia zasadala v Banskej Bystrici 8
Čo čaká verejné vysoké školy na Slovensku v roku 2021? 10

Rokovania, konferencie, pléna

Uskutočnila sa volebná konferencia ETUCE 11

Nové právne predpisy

Prehľad vybraných právnych predpisov 12

Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci

Najčastejšie otázky z oblasti BOZP v spojení s COVID-19 v nadväznosti na novely zákona NR SR č.124/2006 Z. z. v platnom znení a zákona NR SR č. 355/2007 Z. z. v platnom znení 14

Môj názor na vec

Zamyslenie na dnešné časy 15
Niekoľko poznámok k návrhu rozpočtu pre vysoké školy na rok 2021 16
EXOD v roku 2020 17

Zamestnanosť a platy v školstve

Prehľad o zamestnancoch a mzdových prostriedkoch na VVŠ za 1. polrok 2020 19
Porovnanie priemernej mzdy na VVŠ za 1. polrok 2019 a 1. polrok 2020 19
Porovnanie priemernej mzdy v regionálnom školstve za 1. polrok 2019 a 1. polrok 2020 20
Počet zamestnancov a priemerné mzdy v regionálnom školstve za 1. polrok 2020 21
Prehľad priemerných plátov v NH SR a v školstve za roky 2000 – 2019 22
Prehľad o počte zamestnancov v školstve od roku 2015 – 2019 23

Odborné recenzované príspevky

Nebezpečenstvo online hier 24
Cesty k efektívnosti školského vzdelávania 26

Krásne

prežitie vianočných sviatkov a v novom roku veľa zdravia, pohody a úspechov

Vám praje

redakcia časopisu Aktuality zväzu

Stanovisko zväzu k národnému integrovanému reformnému plánu Moderné školstvo

Odborový zväz pracovníkov školstva a vedy na Slovensku (ďalej OZ PŠaV) zaujíma stanovisko k vízii moderného školstva a strategickým opatreniam k naplneniu tejto vízie. Pozitívne vnímame niektoré opatrenia, napriek tomu zatiaľ z predstavených opatrení nie je jasne viditeľná cesta k zvýšenej kvalite systému vzdelávania.

1) Otvorený trh s učebnicami

OZ PŠaV je toho názoru, že by sa mali najskôr dohodnúť podmienky na verejné obstarávanie (aby VO malo v oblasti učebníc výnimku). Považujeme za nešťastné najskôr otvoriť trh s učebnicami a potom začať rokovať s Úradom vlády SR. V reálnom procese to spôsobuje školám problémy, vedenia škôl sú zatážené oblasťou, ktorú doposiaľ realizoval za nich štát.

2) Digitalizácia

Danú požiadavku pre digitalizáciu škôl navrhla Asociácia SOŠ a predložili sme ju ministrom školstva v rámci Deklarácie 2020. Následne prišla ASOŠ s návrhom zavedenia tzv. digitálneho príspevku, ktorý by riešil vybavenie didaktickou technikou nielen pedagogických zamestnancov a žiakov regionálneho školstva, ale aj vysokoškolských učiteľov a študentov vysokých škôl.
<http://digitalnyprispevok.sk>

Podporujeme iniciatívu zabezpečenia škôl didaktickou technikou, pýtame sa však, aký bude reálny krok k realizácii tohto ambiciózneho zámeru. Legislatíva v roku 2020 ešte nie je v danej veci predložená do procesu, preto nie je zatiaľ známy termín realizácie tohto opatrenia. Navrhujeme venovať sa najskôr personálnemu zabezpečeniu

a následne zabezpečovať ďalšie technické vybavenie vrátane zverejneného finančného zabezpečenia.

Upozorňujeme, že v prvom rade školy potrebujú personálne zabezpečenie, pretože množstvo didaktickej techniky je potrebné efektívne využívať vo výchovno-vzdelávacom procese (VVP), najmä teraz v obdobiach prerušovania vyučovania.

Za odvážnu ambíciu z časového hľadiska považujeme realizáciu maturít a externého testovania (T5, T9) elektronicke v roku 2022. Zároveň poznamenávame, že počet škôl a žiakov realizujúcich elektronické testovania klesá. Uvádžame ukazovatele zo správ Testovanie 9 zverejnené na stránke NÚCEM.

T9 2019	MAT	SJL	MJL	SJSL
PT	39 699	37 366	2 391	2 462
ET	753	692	75	-
% z testovaných	1,86 %	1,82 %	3,04 %	0,00 %
T9 2018	MAT	SJL	MJL	SJSL
PT	35 511	33 251	2 326	2 326
ET	870	769	102	102
% z testovaných	2,39 %	2,26 %	4,20 %	4,20 %
T9 2017	MAT	SJL	MJL	SJSL
PT	35 499	33 348	2 336	2 234
ET	955	854	97	97
% z testovaných	2,62 %	2,50 %	3,99 %	4,16 %
T9 2016	MAT	SJL	MJL	SJSL
PT	37 071	34 776	2 372	2 372
ET	1 159	1 088	118	118
% z testovaných	3,03 %	3,03 %	4,74 %	4,74 %
PT	papierová forma testovania			
ET	elektronická forma testovania			

3) Obsah vzdelávania

V novom vzdelávacom programe rozdelenom na cykly chýba celoplošná diskusia odbornej verejnosti, ako aj praxe, priamo riadených organizácií, všetkých aktérov podieľajúcich sa na tvorbe vzdelávacej politiky štátu a profesijných organizácií. Nie je tiež zrejmé, koľko rokov bude trvať pilotný projekt, 9 rokov alebo jeden rok, teda kedy budú k dispozícii výsledky pilotného overovania projektu. Dostávame množstvo otázok k danej téme od riaditeľov a učiteľov

zo škôl. Stihnú predmetové komisie na ŠPÚ doladiť všetky vzdelávacie oblasti vo všetkých ročníkoch základnej školy počas procesu overovania a nastaviť na cykly? ŠPÚ má mandát rokovať i s pedagogickými fakultami k téme cyklov, aby sa vzdelávalo už na vysokých školách pripravujúcich budúcich učiteľov v súlade s pilotným projektom.

OZ PŠaV zásadne nesúhlasí s redukciami odborov a so začleňovaním špeciálnych škôl do prostredia základných škôl.

4) Debyrokratizácia

OZ PŠaV pozitívne hodnotí každé znížovanie byrokratických úkonov a admi-

nistratívnej záťaže v školách a školských zariadeniach. Pripomíname platný zákon č. 177/2018 Z. z. o niektorých opatreniach na znížovanie administratívnej záťaže využívaním informačných systémov verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon proti byrokracii) v znení zákona č. 221/2019 Z. z., ktorý rieši debyrokratizáciu. Zamestnanci škôl boli preškolení a vedú vydávať elektronické rozhodnutia. Stačí vytvoriť požadovaný formulár, ktorý má pripraviť MŠ VVaŠ

SR na vkladanie rozhodnutí elektronicky.

5) Optimalizácia

Z vízie spájania škôl do väčších celkov (tzv. klastrov) vyplýva zníženie počtu škôl v sieti. Na základe predstaveného opatrenia a avizovaného znižovania kompenzačného príspevku dôjde aj k rušeniu škôl a redukcii počtu menších škôl. Nestotožňujeme sa s rušením škôl s menším počtom detí, čo sa týka najmä škôl v menších obciach. Podľa našich informácií máme na Slovensku približne 600 takýchto škôl v systéme.

Veríme, že ministerstvo bude k danej problematike pristupovať zodpovedne, vzhľadom na to, že ide najmä o školy, kde žiaci plnia povinnú školskú dochádzku. Uvedenú problematiku je potrebné riešiť citlivo a s prihliadnutím na regionálne podmienky najmä v neplnoorganizovaných základných školách.

Zreteľ treba brať hlavne na to, že základná škola v obci je súčasťou jej spoločenského života a podpora výchovy a vzdelávania patrí k základným pilierom rozvoja spoločnosti ako celku. Funguje v obciach často ako jediná inštitúcia, ktorá spája obyvateľov, vytvárajú sa v nej ľudské väzby, je zdrojom kultúry a vychováva k spolupatričnosti k rodnému kraju.

Ak sa bude k riešeniu pristupovať iba z pohľadu ušetročných finančných prostriedkov – bude to mať rôzne negatívne dôsledky, v neposlednom rade sa zvýši počet nezamestnaných a tým sa zvýšia náklady na sociálne dávky pre nich. Stojí za zváženie, či zvýšené finančné prostriedky na dopravné žiakov, odstupné pre školských zamestnancov a ich následnú podporu v nezamestnanosti sú viditeľne nižšie, ako prinesie uvedené opatrenie – spájanie škôl do klastrov. Treba uviesť, že ide najmä o deti vo veku 6 – 10 rokov.

Zároveň treba podotknúť, že sa týmto opatrením zasahuje i do kompetencie zriaďovania škôl, teda originálnej kompetencie obcí a miest.

6) Zlúčenie organizácií

OZ PŠaV upozorňuje, že zlúčenie priamo riadených organizácií si vyžaduje dôslednú analýzu kompetencií a pracovných činností v jednotlivých organizáciách.

7) Modelová škola

Pozitívne hodnotíme, že štát chce väčšinovým zriaďovateľom, ktorými sú obce a mestá, pomôcť plniť povinnosť vyplývajúcu zo zákona o štátnej správe v školstve a školskej samospráve, ktorý explicitne hovorí, okrem iného, že obec

vykonáva správu škôl, ktorých je zriaďovateľom, a na uskutočňovanie výchovno-vzdelávacieho procesu zabezpečuje: priestory a materiálne-technické zabezpečenie, didaktickú techniku používanú vo výchovno-vzdelávacom procese.

Nestotožňujeme sa so zriadením modelovej školy s cieľom prezentácie priestorových riešení. Zastávame názor, že školy na Slovensku sú vybavené moderne, riaditelia škôl a zriaďovatelia sa vo veľkej miere podieľajú i na vnútornom vybavení škôl, pretože je to pre nich dôležité z pohľadu profilácie škôl a konkurencieschopnosti. Treba poďakovať školám za kreatívny prístup k využívaniu novodobých metód a foriem práce so žiakmi, pri ktorých by sa bez moderného vybavenia interiérov nezaobišli.

8) Zjednotenie financovania

Positívne vnímame a v plnej miere podporujeme túto iniciatívu presunu z ministerstva vnútra na ministerstvo školstva. K zjednoteniu financovania vyzývame od roku 2012, organizovali sme petíciu za zjednotenie financovania, ktorú podpísalo takmer 80 000 ľudí.

9) Materské školy

Podporujeme povinné predprimárne vzdelávanie, vďaka nemu sa zdôrazňuje a chráni právo každého dieťaťa na vzdelanie. Zavedenie PPV vnímame ako možnosť riešenia čo najskoršieho vzdelávania detí zo sociálne znevýhodneného prostredia s dôrazom najmä na deti z marginalizovaných rómskych komunít.

Pripomíname prípravu štátneho vzdelávacieho programu (ŠVP) a prípravu nástrojov na určovanie jeho zvládnutia deťmi a určenia podmienok na umožnenie absolvovania tohto roka opakovanne.

OZ PŠaV zastáva názor, že okrem

povinného predprimárneho vzdelávania by sa malo pracovať i s témou práva na predprimárne vzdelávanie pre všetky deti od troch rokov.

10) Inklúzia a desegregácia

Vítame snahu pomôcť školám, učiteľom, ale predovšetkým žiakom prostredníctvom nároku na podporný tím vrátane pedagogických asistentov. Už projekty V ZŠ úspešnejší a Pomáhajúce profesie ukázali dôležitosť a nezaštupiteľné miesto uvedených kategórií pedagogických a odborných zamestnancov v školách.

V otázke začlenenia špeciálnych škôl do základných škôl zastávame názor, že takýto krok si vyžaduje odbornú diskusiu pedagogickej i odbornej verejnosti: školy, poradenské zariadenia, špeciálni pedagógovia, lekári a podobne. Poukazujeme na neustále sa znižujúci počet členov podporných tímov v špeciálnych školách. Zásadne nesúhlasíme s postupnou likvidáciou špeciálneho školstva, ku ktorej uvedenými krokmi ministerstvo smeruje.

Pokiaľ nie je ukončený proces presunu kompetencií pod MŠ VVaŠ SR, nie je to opatrenie, ktoré by bolo možné realizovať, keďže špeciálne školy zriaďuje MV SR.

11) Vysoké školy

Reforma v novej metodike financovania je veľmi správny krok a mala by byť aj doplnená o reformu riadenia vysokých škôl. Potrebná je implementácia rozpočtovania verejných finančných zdrojov aj na základe vízie rozvoja VŠ a nie len na základe minulých údajov. V prípade potreby vieme predložiť moderný efektívny systém financovania a riadenia vysokých škôl. Dovolíme si tvrdiť, že tento návrh nielen zvýši kvalitu nášho vysokého školstva a jeho financovanie, ale posunie Slovensko veľmi vysoko aj v úspešnosti vzdelá-

ministerstva, ako poďakovať zamestnancom za ťažké obdobie súvisiace s pandemiou. Považujeme však za diskriminačné, že 11 mil. € (čo je bez odvodov za zamestnávateľa približne 100 € na zamestnanca) je určených iba pre prenesený výkon štátnej správy v ZŠ a SŠ (vrátane súkromných a cirkevných škôl). Je to diskriminačné voči zamestnancom v ŠKD, MŠ, ZUŠ, CVČ, poradenských zariadeniach, ŠJ, ŠI, bilingválnych gymnáziách, špeciálnych školách, VŠ a priamo riadených organizáciách.

Ponúkame spoluprácu pri tvorbe legislatívy, ktorá bude určovať spomínaný osobitný príplatok a participovať pri tvorbe kritérií, na základe ktorých sa bude osobitný príplatok určovať.

V diskusii na tlačovej besede sa predstaviteľ štátu (minister školstva) vyjadril k vzdelávaniu pedagogických zamestnancov: „Vzdelávanie učiteľov a riaditeľov by nemal robiť iba štát, ale mali by ho robiť aj ostatné subjekty, neziskové organizácie, občianske združenia, ktoré robia takéto vzdelávanie, robia ho plnohodnotne, robia ho omnoho kvalitnejšie, ako ho robí štát. Štát tie finančné prostriedky, ktoré investuje do takéhoto nezmyselného štátneho vzdelávania, by mal práve presunúť všetkým týmto organizáciám, ktoré sú po celom Slovensku, a ony by mali robiť toto vzdelávanie.“

Nesúhlasíme s výrokom ministra školstva, považujeme to za dehonestáciu celej organizácie MPC, ďalších priamo riadených organizácií a ich zamestnancov, ako aj štátnych a verejných vysokých škôl. Uvedené organizácie poskytujú a poskytujú kvalitné vzdelávanie pedagogickým a odborným zamestnancom, často i veľmi špecifické.

vania. Zostavený je na princípoch moderného riadenia výkonnosti organizácie a zodpovedá súčasným trendom finančného riadenia. Slovensku to umožní stať sa lídrom v tejto oblasti. Zavedením výkonnostných zmlúv vidíme rozpor v celkovej finančnej potrebe na výkonnostné zmluvy na roky 2021 až 2024 s plánovaným objemom financií v štátnom rozpočte, hlavne s avizovaným krátením rozpočtu vysokým školám v rokoch 2021 o –18, 2 mil. eur, 2022 o –54 mil. eur, 2023 o –72 mil. eur. Výdavky na VŠ len v roku 2021 poklesnú z 893 mil. eur na 863 mil. eur. Nie je zreteľne viditeľný nárast miezd cez kapitolu osobných výdavkov zamestnancov verejných vysokých škôl. Naopak, skrátením rozpočtu dôjde k ohrozeniu plátov zamestnancov verejných vysokých škôl, s čím zásadne nesúhlasíme. Vhodným riešením je aj potrebné medziročné zvyšovanie výdavkov na vedu a výskum tak, aby Slovensko v roku 2024 dosiahlo aspoň súčasný priemer EÚ, t. j. 2,2 % HDP. Uvedený návrh na podporu internacionalizácie, ktorej cieľom je prilákať zahraničných odborníkov, je v rozpore s výkonnostnými kritériami schválený-

mi vedeckými radami univerzít, resp. fakúlt. Tento krok môže viesť k zníženiu požadovanej kvality vysokoškolského prostredia v nadväznosti na pripravovaný proces akreditácie v roku 2022. Mechanizmus spôsobu obsadzovania funkčných miest docent a profesor si vie najlepšie nastaviť konkrétna univerzita v závislosti od podmienok úspešnej akreditácie. Zásadne nesúhlasíme, aby sa vypustila podmienka zo zákona o VŠ, že zamestnanci na funkčných miestach profesora a docenta musia spĺňať požiadavky na vedecko-pedagogický titul prof. a doc. Z tohto dôvodu nesúhlasíme, aby bolo obsadzovanie funkčných miest profesora a docenta zahraničnými odborníkmi, ktorí nespĺňajú vedecko-pedagogické kritériá požadované na obsadenie týchto miest.

12) Ohodnotenie učiteľov

Oceňujeme, že je v záujme ministerstva finančne motivovať mladých ľudí, ale i poďakovať sa starším školským zamestnancom. Nie sú zatiaľ zrejmé nástroje a spôsoby tejto motivácie a poďakovania, preto OZ PŠaV pri tomto oceňovaní ponúka spoluprácu. Rovnako pozitívne vnímame iniciatívu

VIAC FINANCIÍ DO ŠKOLSTVA – ZÁRUKA LEPŠIEHO VZDELÁVANIA A BUDÚCNOSTI NAŠICH DETÍ A MLÁDEŽE

8.00 vyučovanie

17.00 po vyučovaní

Ako voňajú Vianoce?

Pre každého z nás asi trochu inak. Napriek tomu sa zrejme väčšine vybaví v myslí vôňa ihličia, škorice, štedrovečerného kapra, rozpamätáme sa na krásnu rodinnú pohodu pri stromčeku, na rozžiarené detské očká, ktoré s nemým úžasom hľadia na celú tú nádheru...

Človek je zvláštny tvor: silný aj slabý, krutý aj láskavý. Vie sporiť aj rozdávať, bojovať i koríť sa, smiať sa i plakať. Jeho prednosťou je, že vždy zápasil predovšetkým o šťastie a krásu. Dávali mu odvahu do ťažkej práce a poskytovali zabudnutie na biedu, porážky a utrpenie.

Pár dní radosti a väčšej hojnosti mu poskytlo silu na celý rok skromnosti a tvrdej práce. Z potreby šťastia a krásy vyrástli aj staroveké sviatky zimy a stredoveké Vianoce. Človek ovplyvnený klasickou mágiou vytvoril stovky zvykov, zariekadiel a čarov. Všednosti dali romantiku a životu poéziu.

Tento rok prichádzajú Vianoce v náročnej, neľahkej situácii, v ktorej žijeme väčšinu roka 2020. Mnohých sa dotkla strata príjmu, zhoršenie pracovných podmienok, v niektorých školách či školských zariadeniach rezonuje obava zo straty zamestnania. Stále máme núdzový stav, prešli sme ťažkým obdobím zákazu vychádzania, plošným testovaním, ktoré i nás školákov rozdeľovalo na dve skupiny. Zahodíme maličké spory. Buďme opäť tolerantní,

empatickí, uznajme, že ten druhý môže mať iný názor, čo neznižuje jeho kvality, nemení jeho charakter. Sú Vianoce.

Vianoce. Jedno slovo. Sedem písmen. A vždy spomienky. Vynárajú sa pomaly, jedna za druhou, ako keď zažínáme sviečičky na stromčeku.

Spomíname a myslíme na všetko to pekné, neraz aj smutné, čo sme zažili, a naše srdcia sa stávajú mäkšími a prístupnejšími než inokedy. Snažme sa ich uchovať takto dlhšie než iba na okamih. Nech teplo, ktoré z nich sála, pocítia naši blízki a nech sa pri ňom ohrejú a pookrejú i tí, ktorým sa už lásky nedostáva, teda tí, ktorí sú už na svete sami. Nezapúdajme na nich. Možno stačí slovo, pohladenie či viac pochopenia, aby cítili, že nie sú úplne sami.

Nie, nejde o zbytočný sentiment, ale o to, aby sme sa nehanbili ukázať, že sme ľudia a že v našich srdciach sa vždy nájde dost' miesta pre tých, ktorí o to stoja. Nebojme sa, že o ten kúsok lásky budeme chudobnejší. Naopak. Budeme šťastnejší.

Nuž a potom, keď sa už všade okolo nás bude šíriť tá omamná a čarovná vôňa Vianoc a my si budeme sadať za slávnostne prestretý a svetlom sviečok ožiarený štedrovečerný stôl, v tej tichej a krásnej chvíli radostného rozjímania a nádhernej spolupatričnosti, bude nás pri srdci hriať dobrý pocit, že sme ozajstní ľudia. Ľudia, ktorí nešetria láskavým slovom, ľudia, ktorí v tých druhých

hľadajú dobro, ľudia, ktorí otvárajú svoje srdcia.

Je to málo alebo veľa? Na to nech si každý odpovie sám. Jedno je však isté: Ak nebudeme skúpi na svoju lásku a dokážeme sa obetovať pre druhých, Vianoce nám budú voňať tak nádherne ako ešte nikdy predtým.

Nuž teda, vitajte, milé vianočné sviatky, a šírte všade vôkol tú čarovnú a neopísateľnú atmosféru, ktorá robí nás ľudí lepšími!

RNDr. Ingrid Gamčíková,
predsedníčka ZZŠ
Foto: Samphotostock

Pod'akovanie

Vedomie, že je niekto ochotný pomôcť a človek v danej situácii nie je sám, ho posilní natoľko, že si uvedomí, že riešenie jeho problému má zmysel. V súčasnej situácii, ktorú zažívame v súvislosti s pandemiou COVID-19, som rada, že sa nájdu ľudia, ktorí myslia aj na druhých.

Počas celého toho obdobia nám bola zo strany OZ PŠaV na Slovensku poskytovaná odborná právna pomoc od **Mgr. Martina Mikluša, JUDr. Michala Gumana, JUDr. Renáty Matejovej**.

Veľmi nás potešili pravidelné užitočné informácie o postupoch a jednotlivých krokoch, ako aj odpovede na naše otázky od podpredsedníčky zväzu

a predsedníčky Združenia základného školstva **RNDr. Ingrid Gamčíkovej**, ktoré boli vybavené v čo najkratšom čase a k úplnej spokojnosti členov ZO OZ PŠaV.

Za ich cenné rady, rýchle a obsiahle odpovede chceme vyjadriť úprimné poďakovanie.

Želáme Vám všetkým veľa síl, energie, ale hlavne veľa zdravia.

Eva Vardžiková,
Rada ZO OZ PŠaV Sabinov
Foto: Samphotostock

Stretnutie mladých členov Združenia základného školstva

Združenie základného školstva sa dlhodobo zaoberá myšlienkou aktivizácie mladých členov. Vnímame ich snahu ovplyvňovať svojimi podnetmi a návrhmi činnosť zväzu a participovať na pripomienkovaní školskej legislatívy.

Aj to bolo dôvodom pripraviť stretnutie mladých členov Združenia ZŠ v rekreačnom zariadení Crocus Kežmarské Žľaby. Napriek neľahkej situácii spôsobenej pandémiou sa nám toto stretnutie

OZ v Združení ZŠ sme oslovili mladých ľudí v regiónoch, zamestnancov škôl a školských zariadení s ponukou stretnutia. Oslovili sme prostredníctvom našej databázy aj predsedov ZO OZ a členov výborov, ktorí patria medzi mladých členov.

Napriek prekážkam súvisiacim s mimoriadnou situáciou spôsobenou ochorením COVID-19 sa stretnutie v RZ Crocus uskutočnilo. Mrzí nás, že mnohí prihlásení účastníci sa nemohli na

že počet mladých, ktorí majú chuť a elán aktívne participovať na našich aktivitách a kooperovať pri pripomienkovaní legislatívy, bude rásť. Radi by sme podobné stretnutia zorganizovali aj v jednotlivých regiónoch v pôsobnosti našich krajských rád, neskôr i rád ZO OZ. Chceme pomôcť pri kreovaní komisií mladých členov pri rádoch ZO OZ, aktivizovať členskú základňu, poskytovať informácie širšej členskej základni.

podarilo zorganizovať v posledných augustových dňoch.

Cieľ vziať mladých ľudí do našej činnosti je cieľ, ktorým sa veľmi intenzívne zväz zaoberá. Preto zväz inicioval vznik komisie pre prácu s mladými členmi, v ktorej sú zástupcovia jednotlivých združení.

Združenie základného školstva chce podporiť činnosť tejto komisie širším zapojením členov združenia s cieľom osloviť mladých ľudí vo všetkých častiach Slovenska. Chceme nadviazať na rok 2002, v ktorom sa Združeniu základného školstva pod vedením predsedníčky Edity Valúchovej podarilo založiť komisiu mladých. Predsedom sa stal František Šary. Už na prvom stretnutí v marci 2002 sa komisia vyjadrila k návrhu zákona o pôžičkovom fonde pre začínajúcich učiteľov, schválila plán činnosti a dohodla možnosti oslovenia ďalších mladých školských zamestnancov.

Na túto myšlienku sme opäť nadviazali a prostredníctvom predsedov rád ZO

stretnutí zúčastniť, ale veríme, že sme týmto prvým stretnutím po mnohých rokoch začali staronovú cestu, v ktorej budeme aktívne využívať obrovský potenciál našich mladých členov.

Dvojdňové stretnutie bolo nabité množstvom informácií, hovorili sme o postavení odborov, ich poslaní, našej štruktúre i o tom, čo našim členom odbory poskytujú a aké aktivity zväz a naše združenie robí. Informovali sme prítomných o činnosti komisie pri práci s mladými členmi a o postavení a činnosti nášho zväzu na medzinárodnej úrovni. Nosnou časťou stretnutia bola legislatíva v podaní našich právnikov. Nechýbali ani informácie o dodržiavaní BOZP a nedostatkoch, s ktorými sa naši zväzoví inšpektori pri kontrolách stretávajú. Účastníci mali množstvo otázok, riešili sme i konkrétne problémy, s ktorými sa na nás mladí členovia obrátili.

Stretnutie nás utvrdilo v pokračovaní tejto cesty, veríme, že prezentovaním našej práce dokážeme získať mladých školských zamestnancov pre prácu v našom združení. Sme presvedčení,

Ďakujeme predsedovi zväzu Pavlovi Ondekovi, vedúcemu úradu zväzu Jurajovi Stodolovskému, predsedovi komisie pre prácu s mladými členmi Tomášovi Kuželíkovi, právnikom zväzu Renáte Matejovej, Michalovi Gumanovi, Martinovi Miklušovi a koordinátorovi BOZP Vladimírovi Kmecovi za ich čas a ochotu sa na tomto stretnutí zúčastniť. Ďakujeme za trpezlivosť, s ktorou do neskorých hodín odpovedali na množstvo podnetov, otázok, a za snahu poskytnúť riešenie pri problémoch, s ktorými sa na nich prítomní obracali.

Veľké ďakujeme smerujeme i k vám, milí účastníci stretnutia. Za váš aktívny prístup, za čas, ktorý ste s nami strávili, za propagáciu našich informácií a myšlienok.

Tešíme sa na ďalšie spoločné stretnutia a aktivity.

prom. práv. Yvonne Furdíková
a RNDr. Ingrid Gamčíková,
Združenie základného školstva
Foto: prom. práv. Yvonne Furdíková

Slovenská rektorská konferencia zasadala v Banskej Bystrici

V aule Rotunda Ekonomickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici sa uskutočnilo 94. zasadnutie Slovenskej rektorskej konferencie, ktoré viedol jej prezident Dr. h. c. prof. Ing. Rudolf Kropil, PhD. V úvode zasadnutia členov SRK a hostí privítal rektor UMB doc. Ing. Vladimír Hiadlovský, PhD. Na zasadnutí sa zúčastnil aj minister školstva, vedy, výskumu a športu SR Mgr. Branislav Gröhling spolu so štátnym tajomníkom MUDr. RNDr. Ľudovítom Paulišom, PhD., MPH. Za OZPŠaV na Slovensku sa na zasadnutí zúčastnil predseda zväzu Ing. Pavel Ondek a predseda Združenia vysokých škôl a priamo riadených organizácií doc. Ing. Miroslav Habán, PhD. Hlavnými bodmi rokovania bola aktuálna výučba na vysokých školách a ich financovanie v budúcom akademickom roku. Podľa prieskumu z dôvodu druhej vlny epidémie spôsobenej COVID-19 momentálne prebieha prezenčná forma výučby na 4 univerzitách, dištančná na 6 a kombinovaná na 14. Študentské domovy sú uzatvorené na 5 univerzitách. Vzhľadom na autonómiu a samosprávnú pôsobnosť vysokých škôl, ako aj rozdielny obsah a podmienky štúdia vysoké školy pristupujú k prechodu na kombinovanú alebo dištančnú (online) metódu štúdia individuálne.

Minister školstva, vedy, výskumu a športu SR Branislav Gröhling otvoril tému lepšej uplatniteľnosti absolventov na trhu práce. Vo svojom vystúpení sa zamerlal na nový spôsob financovania a podpory kvality vysokých škôl, tiež na novú metodiku financovania vysokých škôl, na ktorej na ministerstve pracujú. Zmeny v metodike kladú väčší dôraz na vedecké a výskumné výstupy univerzít, ako aj na uplatnenie absolventov v praxi. Cieľom novej metodiky je viesť vysoké školy k lepším výsledkom, lepšej výskumnej a vývojovej činnosti a tiež zlepšiť prípravu na prax študentov po absolvovaní štúdia. Nová metodika financovania slúži aj ako motivácia pre školy orientovať sa na kvalitnú výskumnú a vývojovú činnosť či na prípravu študentov pre prax a ich uplatnenie na trhu práce. Rozvoj vysokých škôl chce minister školstva podporovať aj iným spôsobom, a to spájaním do veľkých a silných subjektov, ktoré bude minister-

stvo následne aj náležite podporovať. Výhodou spojených subjektov je koncentrácia kvalitných odborníkov, výskumníkov a učiteľov VŠ na jednom mieste, čo povedie aj k zvýšeniu medzinárodnej konkurencieschopnosti a atraktivity vysokoškolského prostredia. Negatívnu správou od ministra bolo, že oproti roku 2020, keď bolo na univerzity zo štátneho rozpočtu prerozdelených 602 miliónov eur, sa v roku 2021 plánuje zníženie rozpočtu o 18,2 milióna eur. Podľa slov ministra je cieľom zreformovanie, upravenie a rozhybanie vysokoškolského prostredia.

stvo sa bude aktívne podieľať na tomto procese ako reálny partner zlučovania. Zámerom ministrovej reformy je financovanie vysokých škôl na základe zavedenia výkonnostných zmlúv. Príspevok k výkonnostným zmluvám prezentoval štátny tajomník MUDr. RNDr. Ľudovít Pauliš, PhD., MPH, ktorý sa zamerlal na požiadavky ministerstva a stratégiu založenú na internacionalizácii vysokoškolského prostredia, systematickom riešení poplatkov za publikovanie vedeckých príspevkov a podpore multilaterálneho princípu vzdelávania cez programy Horizont a Eras-

Z dotácie na študijné programy presadzuje minister systém solidarity, aby jednorazový krok nepôsobil devastujúco na niektoré vysoké školy. Z dotácie určenej na vedu a výskum plánuje vyselektovať univerzity na výskumné, ktoré si prilepšia, hlavne na základe výsledkov novej akreditácie. Zo schválenej dotácie 11 miliónov eur v roku 2020 na rozvoj vysokých škôl sa v skutočnosti zatiaľ vyčerpalo 5 miliónov. Minister zdôraznil, že vzhľadom na spoločenskú objednávku a celkový stav, v akom sa Slovensko nachádza, je vyjednávanie na úrovni vlády, hlavne s ministerstvom financií veľmi náročné. V rámci dobrovoľného spájania univerzít je ministerstvo pripravené vyčleniť finančného balíka z prostriedkov EÚ, ktorého prerozdelenie musí byť do roku 2020 na 70 % zazmluvnené. Súčasne prisľúbil rektorom, že minister-

mus. Výkonnostné zmluvy bude hodnotiť tím odborníkov a budú fokusované na dvojročné obdobie pre verejné aj súkromné vysoké školy. Ministerstvo financií Slovenskej republiky navrhuje v Národnom integrovanom reformnom pláne a vo vízii Moderné a úspešné Slovensko celkovú finančnú potrebu na výkonnostné zmluvy na roky 2021 až 2024 – 172 mil. eur ročne. Účastníci zasadnutia upozornili na rozpor v plánovanom objeme financií s avizovaným krátením rozpočtu vysokým školám v rokoch 2021 až 2023.

Po vystúpení ministra nasledovala rozsiahla diskusia, v ktorej vystúpili: prof. Ing. Roman Boča, DrSc., rektor Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave (súvis medzi financovaním doktorandov, záujmom o doktorandské štúdium a financiami určenými na mzdy učite-

a záverečných skúškach v prepojení na kvalifikačný rámec v európskom vysokoškolskom priestore. Záverečné práce nesmú byť tematicky všeobecné, musia byť konkrétne orientované s vyriešením jasne zadaného problému. Študent má mať vedomosti a súčasne musí vedieť preukázať schopnosti, pričom zadaná záverečná práca nesmie byť generická téma skompilovaná napr. z učebníc. O evolúcii a integrácii vedeckých dát a prístupe k 12 mil. voľne dostupných publikácií a 0,5 mil. klinických štúdií v databáze Dimensions informoval Dr. Pavol Baťalík.

lov, neprípustné oklieštenie akademickej slobody a financovania vysokých škôl), prof. PaedDr. René Bílik, CSc., rektor Trnavskej univerzity v Trnave (súvislosť s procesom novej akreditácie, viazanosť univerzít na medzinárodné a bilaterálne zmluvy, rozpor medzi kvalitatívnym hodnotením VŠ a ekonomickým tlakom na univerzity), prof. RNDr. Pavol Sovák, CSc., rektor Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach (UPJŠ, TUKE, STU a UK vytvoria subjekt, aby sa dostali medzi najkvalitnejšie univerzity, prepojenie s priemyselným prostredím s jasnými cieľmi a regionálnymi garanciami), doc. Ing. Vladimír Hladlovský, PhD., rektor Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici (vo verejnosti rezonuje zrušenie vysokých škôl a nie integrácia, ako sa to prejaví na regionálnej úrovni?), rektor Technickej univerzity v Košiciach Dr. h. c. prof. Ing. Stanislav Kmeť, DrSc. (angažovanosť v regióne a multidisciplinarita, väčšina univerzít je na takúto výzvu pripravená), rektor Technickej univerzity vo Zvolene Dr. h. c. prof. Ing. Rudolf Kropil, PhD. (pripravenosť vysokých škôl na reformy), rektor Univerzity Komenského prof. JUDr. Marek Števec, PhD. (z reformy financovania a riadenia vysokých škôl vyplýva koniec akademickej samosprávy, s čím nikdy nebudeme súhlasiť), rektor Trenčianskej univerzity Alexandra Dubčeka v Trenčíne doc. Ing. Jozef Habánik, PhD. (krátenie rozpočtu univerzít v rozpore s návrhom finančnej potreby na výkonnosť zmluvy), rektor Paneurópskej vysokej školy v Bratislave Dr. h. c. prof. Ing. Juraj Stern (nesúhlas so zásahom do výkonu akademickej samosprávy). Predseda zväzu Ing. Pavel Ondek vyslovil podporu SRK a poznamenal, že obmedzenie autonómneho rozhodovania akademickej senátov sa javí ako neopodstatnené. Súčasnne zdôraznil, že v celom nastávajúcom období reforiem je dôležité nezabudnúť na postavenie zamestnancov univerzít

vrátane ich mzdového ohodnotenia. Oboznámil členov SRK o aktuálnom stave kolektívneho vyjednávania vyššieho stupňa na rok 2021.

Predseda Rady vysokých škôl SR doc. RNDr. Martin Putala, PhD., uviedol, že nie je možný posun k zvýšeniu kvality vysokých škôl za dlhodobého podfinancovania rozpočtov univerzít.

Predseda výkonnej rady Slovenskej akreditačnej agentúry pre vysoké školstvo prof. Ing. Robert Redhammer, CSc., vo svojom vystúpení upozornil na zosúladienie vnútorného prostredia so štandardmi a študijnými programami.

Podklady na akreditáciu nového študijného programu môžu univerzity predložiť do konca roku 2020, pričom členmi Rady nového študijného programu budú učители, študenti aj externisti z praxe. Nový študijný program však nesmú schvaľovať učители, ktorí majú úväzok na študijnom programe, z dôvodu vylúčenia konfliktu záujmov. Významný posun nastáva aj v záverečných prácach

Z 94. zasadnutia SRK vyplýva, že jej členovia sa stotožnili s potrebou inovovať a spružniť systém riadenia vysokých škôl formou posilnenia manažérskych prvkov a rozumného vyváženia kompetencií orgánov akademickej samosprávy. SRK však zásadne nesúhlasí s navrhovaným oklieštením akademickej samosprávy. K návrhu Národného integrovaného reformného plánu členovia SRK jednomyselne schválili vy-

hlásenie k zachovaniu akademickej samosprávy zaslané médiám 6. októbra 2020, ktoré je dostupné na webovom sídle www.srk.sk. Prítomní predstavitelia partnerských organizácií Rady vysokých škôl a OZPŠaV na Slovensku vyjadrili vyhláseniu SRK všeobecnú podporu.

V závere zasadnutia členovia SRK zvolili rektora Ekonomickej univerzity v Bratislave prof. Ing. Ferdinanda Daňa, PhD., za viceprezidenta SRK.

Text a foto:
doc. Ing. Miroslav Habán, PhD.,
predseda ZVŠaPRO

Čo čaká verejné vysoké školy na Slovensku v roku 2021?

O aktuálnom stave pripravovaných zmien na slovenských univerzitách aj vo vzťahu k návrhu rozpočtu dotácií OZPŠaV na Slovensku aktívne komunikoval cez televízne vysielanie na TA3, RTVS, zverejnením príspevkov na webe, mailovou komunikáciou s reprezentáciami (SRK, RVŠ a ŠRVŠ) a správami do TASR a pod. Pre priblíženie súčasného stavu treba uviesť tri zásadné veci:

1/ Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR predložilo **Návrh rozpočtu dotácií verejným vysokým školám na rok 2021** na vyjadrenie orgánom reprezentácie, ktorými sú Slovenská rektorská konferencia, Rada vysokých škôl a Študentská rada vysokých škôl. Po vyjadrení následne ministerstvo po 6. decembri 2020 vypracuje konečné znenie metodiky a rozpočtu na rok 2021. Z predloženého návrhu rozpočtu uverejneného na webovej stránke MŠVVaŠ SR vyplýva, že sa navrhuje zníženie celkového objemu finančných prostriedkov na bežnú dotáciu na rok 2021 (bežné výdavky o **-15 919 615 eur** a kapitálové výdavky o **-7 000 000 eur**, čo je spolu **-22 919 615 eur**). Podľa ministerstva školstva je zníženie vý-

dvakov zdôvodnené tým, že „medziročný pokles výdavkov verejných vysokých škôl oproti roku 2020 zohľadňuje opatrenia z revízie výdavkov zamestnanosti a odmeňovania vo verejnej správe, ktoré spočívajú v optimalizácii počtu nepedagogických zamestnancov rozložených na viacero rokov, a postupné znižovanie počtu vysokoškolských učiteľov verejných vysokých škôl, s čím súvisí aj znižovanie osobných výdavkov v roku 2021 s postupným nábehom a odstupným, resp. odchodným“. Z návrhu ďalej vyplýva, že suma na rozvoj je zvýšená na 20 mil.

eur a oproti roku 2020 je vyššia o 8 mil. eur a oproti predchádzajúcim rokom o 16,3 mil. eur v roku 2019, resp. o 15,3 mil. eur v roku 2018. V rámci tejto dotácie dochádza k posilneniu alokácie finančných prostriedkov, pričom v roku 2021 sa podpora v tejto oblasti primárne zameriava na projekty, ktorých cieľom bude konsolidácia vysokoškolského prostredia a oblasť internacionalizácie. Ďalej dochádza k zmene v nápočte v rámci dotácie na uskutočňovanie akreditovaných študijných programov, ako aj v rámci dotácie na výskumnú, vývojovú alebo umeleckú činnosť.

Z celkovo 24 tabuliek, do ktorých je rozpis dotácie premietnutý, vidieť negatívny trend hneď v úvodnej tabuľke č. 1 plnej červených (mínusových) čísel hlavne v programe 077 – Bežné dotácie spolu. Rektorov a rektorky univerzít spolu s kvestormi a kvestorkami čakajú krušné chvíle nad „optimalizáciou“ rozpočtu univerzít. Alarmujúci je hlavne podprogram 077 11 – Mzdy, kde je z 20 verejných vysokých škôl v prepade v porovnaní s rokom 2020 až 19 univerzít, pričom najväčší percentuálny prepád je navrhovaný pre Slovenskú poľnohospodársku univerzitu v Nitre (-19,8 %), Technickú univerzitu vo Zvolene (-18,35 %), Katolícku univerzitu v Ružomberku (-17,91 %). Priemerný percentuálny rozdiel pre všetky verejné vysoké školy predstavuje -7,6 %. Zrušenie vysokých škôl a priamo riadených organizácií OZ PŠaV na Slovensku zásadne nesúhlasí s predloženým návrhom dotácie pre verejné vysoké školy. Na túto skutočnosť sme poukazyvali už pri rokovaníach s ministrom školstva, takisto na 94. zasadnutí SRK v Banskej Bystrici. **Je nereálne, aby sme požadované zvýšenie kvality vzdelávacej, výskumnej a umeleckej činnosti na verejných vysokých školách dosiahli výrazným znížením finančných prostriedkov z dotačných zdrojov.**

2/ Pripomienkovali sme aj dokument z dielne Ministerstva financií SR predložený na verejnú diskusiu pod názvom: Národný integrovaný reformný plán: **Moderné a úspešné Slovensko**. Združenie vysokých škôl a priamo riadených organizácií OZPŠaV na Slo-

vensku na základe podnetov zo 16 verejných vysokých škôl podalo k tomuto dokumentu tieto zásadné pripomienky: reforma v novej metodike financovania je veľmi správny krok a mala by byť aj doplnená o reformu riadenia vysokých škôl. Je potrebná implementácia rozpočtovania verejných finančných zdrojov aj na základe vízie rozvoja VŠ a nielen na základe minulých údajov. V prípade potreby môžeme predložiť moderný efektívny systém financovania a riadenia vysokých škôl, ktorý sme zverejnili pod názvom Stratégia rozvoja slovenského vysokého školstva: **Dobrá reforma**, na základe ktorého sa zvýši kvalita vysokého školstva a jeho financovanie, pričom posunie Slovensko veľmi vysoko aj v úspešnosti vzdelávania. Je zostavený na princípoch moderného riadenia výkonnosti organizácie a zodpovedá súčasným trendom finančného riadenia. Slovensku to umožní stať sa tak lídrom v tejto oblasti. Zavedenie výkonnostných zmlúv vidíme rozpor v celkovej finančnej potrebe na výkonnostné zmluvy na roky 2021 až 2024 s plánovaným objemom financií v štátnom rozpočte, hlavne s avizovaným krátením rozpočtu vysokým školám v rokoch 2021 o -18,2 mil. eur, 2022 o -54 mil. eur, 2023 o -72 mil. eur. Výdavky na vysokých školách len v roku 2021 klesnú z 893 miliónov eur na 863 miliónov eur. Nie je zreteľne viditeľný nárast miezd cez kapitolu osobných výdavkov zamestnancov verejných vysokých škôl. Naopak, skrátením rozpočtu dôjde k ohrozeniu plátov zamestnancov verejných vysokých škôl s následkom možných hromadných prepúšťaní, s čím zásadne nesúhlasíme. Vhodným riešením je, naopak, potrebné medziročné zvyšova-

nie výdavkov na vedu a výskum tak, aby Slovensko v roku 2024 dosiahlo aspoň súčasný priemer EÚ, t. j. 2,2 % HDP. V NIRP Moderné a úspešné Slovensko sa plánuje pre vysoké školy celková finančná potreba na roky 2021 až 2024 v objeme 172 miliónov eur ročne prostredníctvom zavedenia nového finančného nástroja tzv. výkonnostných zmlúv. Nie je však uvedená koncepcia realizácie výkonnostných zmlúv.

3/ Združenie VŠaPRO zásadne nesúhlasí s ponúknutou valorizáciou plátov pre zamestnancov verejnej správy na úrovni 0 %. Argumenty pre valorizáciu plátov aj v čase koronakrízy je možné čerpať napr. z Rakúska a Českej republiky. Na porovnanie stačí spomenúť, že zamestnancom verejnej správy

budú valorizovať platy v roku 2021 o mieru inflácie, t. j. 1,5 %. V Českej republike sa učiteľom regionálneho školstva valorizuje plat o 9 % a učiteľským zamestnancom regionálneho školstva o 4,3 %. Podľa údajov, ktoré sme získali z Vysokoškolského odborového svazu, sa rozpočet verejných vysokých škôl v Českej republike od roku 2015 zvýšil z 20,4 miliardy českých korún na 27,4 miliardy českých korún v roku 2020. Zo štátneho rozpočtu je pre verejné vysoké školy iba na vzdelávanie (bez dotácie na vedu) v porovnaní s rokom 2020 na rok 2021 plánované zvýšenie o 1 miliardu Kč. Osobitne sú dotácie na vedu. Oproti roku 2019 (7,7 miliardy českých korún) by malo v roku 2020 dôjsť k zvýšeniu o 300 miliónov Kč na 8 miliárd českých

korún. Návrhy však ešte neboli schválené poslaneckou snemovňou. Z pohľadu podielu na objeme HDP sa výdavky na vysoké školy menili rôzne. V roku 2017 bol tento podiel 0,43 %, v roku 2018 0,46 %. Doteraz najvyššia úroveň výdavkov smerom k českým vysokým školám voči HDP bola v roku 2010 na úrovni 0,59 %. Súčasne je naplánované zvýšenie na rok 2022 na 34,41 mld. Kč (0,58 % na HDP), na rok 2023 na 36,41 mld. Kč (0,60 % na HDP) a na rok 2024 na 39,41 mld. Kč (0,62 % na HDP).

V Bratislave 4. decembra 2020

doc. Ing. Miroslav Habán, PhD.,
predseda ZVŠaPRO

Uskutočnila sa volebná konferencia ETUCE

V dňoch 1. a 2. decembra 2020 sa opäť po 4 rokoch uskutočnila Konferencia ETUCE (Európsky odborársky výbor pre vzdelávanie), na ktorej sa ako delegáti zúčastnili aj zástupcovia OZ PŠaV na Slovensku. ETUCE je federácia 127 odborových zväzov z 51 krajín, ktorú tvorí vyše 11 miliónov členov. Je sociálnym partnerom Európskej komisie a iných európskych inštitúcií pri obhajovaní práv a oprávnených záujmov zamestnancov školstva a vedy.

Z dôvodu pandémie COVID-19 sa táto dôležitá konferencia uskutočnila prvýkrát online. Zástupcovia členských organizácií sa stretli vo virtuálnom priestore, aby počas týchto dvoch dní diskutovali o problémoch zamestnancov školstva a prijali rozhodnutia na podporu ich pracovných podmienok. Témou tohtoročnej konferencie bola kampaň na podporu učiteľského povolania zameraná na solidaritu, demokraciu, rovnosť a udržateľnosť. Súčasťou konferencie bolo 8 online webinárov na témy ako odborné vzdelávanie, mladí členovia, sociálny dialóg a kolektívne vyjednávanie, digitalizácia či privatizácia v školstve.

Kríza spôsobená pandemiou COVID-19 výrazne ovplyvnila životy ľudí, ich prácu a vzdelávacie systémy. V sektore vzdelávania sa kríza prehĺbila a do popredia sa dostali výzvy, ktoré existovali už dávno predtým, ako napríklad

rastúce nerovnosti, nedostatočné verejné financovanie školstva, trhové mechanizmy narušujúce kvalitu vzdelávania, sociálneho dialógu a kolektívneho vyjednávanie, chýbajúce komplexné národné programy digitalizácie, ako aj zvyšujúci sa tlak na učiteľov a ďalších zamestnancov.

V nadväznosti na tradičnú hodnotu solidarity v rámci odborov bola konferencia ETUCE príležitosťou pre členské organizácie diskutovať a prijímať strategické riešenia súčasných a budúcich výziev týkajúcich sa učiteľského povolania. Delegáti hľadali spôsoby, ako môžu školské odbory v Európe prispieť k dôležitým spoločenským zmenám v oblastiach ako trvalo udržateľný rozvoj z hľadiska životného prostredia, aktívne demokratické občianstvo alebo rovnosť a inklúzia.

Medzi pozvanými rečníkmi, ktorí obohatili program konferencie svojimi názormi a posolstvami, boli: Maryia Gabriel – európska komisárka pre inovácie, výskum, kultúru, vzdelávanie a mládež, Vivianne Hoffmann – zástupkyňa generálneho riaditeľa pre vzdelávanie, mládež, šport a kultúru, Dr. Stefanie Hubig – predsedníčka Rady ministrov školstva Nemecka či David Edwards – generálny tajomník Education International.

Ústrednými bodmi programu tejto virtuálnej konferencie ETUCE 2020 boli

voľby predsedu a podpredsedov, a členov výboru ETUCE na nadchádzajúce 4-ročné funkčné obdobie, správa o činnosti za uplynulé obdobie, ako aj pracovný program a rozpočet na roky 2021 – 2024. Za Slovensko bol do výboru ETUCE opätovne zvolený predseda zväzu Pavel Ondek.

Hlavná rezolúcia prijatá na konferencii sa týka záväzku školských odborárov aktívne sa zapájať do sociálnych zmien založených na spravodlivosti, rovnosti príležitostí, kvalitnom vzdelávaní a silnom sociálnom dialógu. Zúčastnené organizácie sa zhodli, že je naďalej nevyhnutné bojovať za základné princípy demokracie, solidarity, rovnosti, udržateľnosti a rešpektovania odborových a ľudských práv aj v kontexte pandémie a v prostredí existujúcich neoliberalných a nacionalistických politík.

Mgr. Juraj Stodolovský,
vedúci úradu zväzu

Prehľad vybraných právnych predpisov

NOVELA ZÁKONA č. 209/2019 Z. z., ktorým sa novelizoval zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.

Účinnosť zákona: 1. 1. 2021

Cieľom zákona je zavedenie povinného predprimárneho vzdelávania v materskej škole ako súčasť plnenia povinnej školskej dochádzky pre päťročné deti v materskej škole. Touto právnou úpravou sa povinná školská dochádzka predlžuje zo **súčasných desať rokov na jedenásť rokov so začiatkom od piateho roku veku už v materskej škole**. Povinná školská dochádzka v materskej škole bude trvať **jeden školský rok**. Za situácie, že dieťa nebude spôsobilé po uplynutí jedného roka v predprimárnom vzdelávaní pokračovať v plnení povinnej školskej dochádzky v základnej škole, **riaditeľ materskej školy rozhodne o opakovanom predprimárnom vzdelávaní v materskej škole**, a to vždy na základe písomného súhlasného vyjadrenia príslušného zariadenia výchovného poradenstva a prevencie

Po novom je zákonný zástupca dieťaťa povinný prihlásiť dieťa na plnenie povinnej školskej dochádzky v materskej škole a na pokračovanie plnenia povinnej školskej dochádzky v základnej škole. **Zákonný zástupca dieťaťa pri zápise na pokračovanie plnenia povinnej školskej dochádzky predkladá osvedčenie o získanom predprimárnom vzdelávaní riaditeľovi príslušnej základnej školy**. Ak bude dieťa opakovať povinné predprimárne vzdelávanie, osvedčenie sa vydá len na konci školského roku, v ktorom opakovalo predprimárne vzdelávanie. Zákonný zástupca nemôže konať svojvoľne, ale v zmysle školského zákona musí jeho dieťa dovŕšením veku určeného zákonom začať navštevovať materskú školu. Nespĺnením povinnosti zákonného zástupcu „zapísať dieťa na plnenie povinnej školskej dochádzky v materskej škole“ **môže byť naplnená skutková podstata priestupku vo veci ohrozovania výchovy a vzdelávania alebo vo veci zanedbávania starostlivosti o povinnú školskú dochádzku dieťaťa, dokonca môže byť naplnená aj skutková podstata trestného činu**. Zápis predchádza samotnému prijatiu dieťaťa do konkrétnej ma-

vanej ako súčasť plnenia povinnej školskej dochádzky. **Bez osvedčenia o získaní predprimárneho vzdelania nemôže základná škola prijať dieťa na pokračovanie plnenia povinnej školskej dochádzky, teda na primárne vzdelávanie**.

Zákonný zástupca bude mať možnosť požiadať o individuálne predprimárne vzdelávanie dieťaťa za podmienok ustanovených zákonom. Päťročné dieťa môže plniť povinnú školskú dochádzku aj formou individuálneho vzdelávania, ktoré povoľuje riaditeľ materskej školy dieťaťu, ktorého zdravotný stav neumožňuje plnenie povinnej školskej dochádzky v materskej škole, alebo dieťaťu, ktorého zákonný zástupca o to požiada materskú školu. Individuálne predprimárne vzdelávanie sa chápe ako ekvivalent plnenia povinnej školskej dochádzky realizovaný formou povinného predprimárneho vzdelávania v materskej škole. Dieťa pri plnení povinnej školskej dochádzky formou individuálneho vzdelávania neprestáva byť dieťaťom materskej školy.

Novelou zákona sa určuje **lehota na úhradu výšky mesačného príspevku zákonného zástupcu dieťaťa za pobyt v materskej škole zriadenej obcou**, táto výška príspevku bude jednotná pre všetky deti. Ustanovuje sa mechanizmus prijímania detí na predprimárne vzdelávanie, ako aj veková hranica ich prijatia.

So zmenou školského zákona súvisí aj zmena zákona č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov:

Riaditeľ materskej školy bude v nadväznosti na zmenu školského zákona súvisiacu s ustanovením povinného predprimárneho vzdelávania v materskej škole ako súčasť plnenia povinnej školskej dochádzky rozhodovať o:

- prijatí dieťaťa do materskej školy,
- prijatí dieťaťa na adaptačný pobyt alebo na diagnostický pobyt,
- perušení dochádzky dieťaťa do materskej školy, ak nejde o povinnú školskú dochádzku,
- oslobodení dieťaťa od povinnosti dochádzať do školy zo zdravotných dôvodov, ak ide o povinnú školskú dochádzku,
- povolení individuálneho vzdelávania dieťaťa,
- opakovaní povinného predprimárne-

a písomného súhlasného vyjadrenia všeobecného lekára pre deti a dorast. **Ruší sa inštitút „odklad začiatku plnenia povinnej školskej dochádzky“ a inštitút „dodatočný odklad plnenia povinnej školskej dochádzky“**. Zároveň sa ruší možnosť zriaďovať nultý ročník a prípravný ročník.

terskej školy. Pokračovať v plnení povinnej školskej dochádzky v základnej škole môže len dieťa, ktorého zákonný zástupca na zápise v základnej škole predloží **osvedčenie o získaní predprimárneho vzdelania vydaného príslušnou materskou školou**, v ktorej dieťa absolvovalo povinné predprimárne vzdelá-

- ho vzdelávania,
- g) veciach ohrozovania výchovy a vzdelávania maloletého alebo zanedbávania starostlivosti o povinnú školskú dochádzku,
- h) predčasnom skončení predprimárneho vzdelávania, ak nejde o povinnú školskú dochádzku z dôvodu opakovaného porušovania školského poriadku a neplnenia si povinností zo strany zákonných zástupcov voči materskej škole a výchove a vzdelávaniu vlastného dieťaťa,
- i) určení príspevku zákonného zástupcu dieťaťa na čiastočnú úhradu výdavkov materskej školy, ktorej zriaďovateľom je okresný úrad v sídle kraja.

V nadväznosti na legislatívne úpravy v zákone č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov súvisiace so zavedením povinného predprimárneho vzdelávania detí v materskej škole sa upravujú príslušné ustanovenia zákona č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných a stredných škôl a školských zariadení v znení neskorších predpisov, zvyšuje sa výška príspevku na výchovu a vzdelávanie detí materských škôl vzhľadom na zmeny Štátneho vzdelávacieho programu pre predprimárne vzdelávanie v materskej škole, ako i vzhľadom na zvýšené nároky v oblasti personálneho a materiálno-technického zabezpečenia povinného predprimárneho vzdelávania.

ĎALŠIA NOVELA ZÁKONA je publikovaná pod č. 294/2020 Z. z., týmto zákonom sa novelizoval zákon č. 663/2007 Z. z. o minimálnej mzde v znení neskorších predpisov a menil a doplnil sa zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov.

Účinnosť zákona: Tento zákon nadobúda účinnosť 31. októbra 2020 okrem čl. I prvého a druhého bodu a čl. II, ktoré nadobúdajú účinnosť 1. januára 2021.

Minimálna mzda v roku 2021

Minimálna mzda na rok 2021 je vo výške 623 eur. Od 1. januára 2021 budú zamestnanci poberať v čistom mzdu vo výške 508,45 eura. **Hodinová minimálna mzda sa zvýši na 3,580 eura.**

V porovnaní s rokom 2020 sa tak hodinová minimálna mzda zvýšila zo sumy 3,333 eura/h na sumu 3,580 eura, čo znamená nárast o 0,247

eura/h a mesačná minimálna mzda sa zvýšila v porovnaní s rokom 2020 o 43 eur, a to zo sumy 580 eur na sumu 623,00 eur.

Hodinová minimálna mzda vo výške 3,58 eura patrí zamestnancovi, ak jeho týždenný pracovný čas je 40 hodín. V prípade, ak je týždenný pracovný čas zamestnanca nižší ako 40 hodín, suma minimálnej mzdy vyjadrená v eurách za hodinu sa úmerne zvýši. V prípade, že pracovný čas je určený 38 a $\frac{3}{4}$ hodiny (ide o zamestnanca pravidelne vykonávajúceho prácu striedavo v oboch zmenách dvojzmennej prevádzky), **hodinová minimálna mzda platná na rok 2021 bude 3,965 eura.** Ak je pracovný čas určený v rozsahu 37 a $\frac{1}{2}$ hodiny (ide o zamestnanca vykonávajúceho prácu vo všetkých zmenách v trojzmennej prevádzke, v nepretržitej prevádzke), **hodinová minimálna mzda platná na rok 2021 bude vo výške 3,819 eura.**

Od 1. 1. 2021 nastáva zmena aj pri určení výšky príplatkov

Novelou Zákonníka práce od 1. 1. 2021 dochádza k zmene pri určení výšky mzdového zvýhodnenia (príplatkov), ktoré sú nadviazané na minimálnu mzdu. Od roku 2021 sa už nebude výška príplatkov určovať percentuálnou výškou z minimálnej hodinovej mzdy, tak ako je to teraz, ale bude sa určovať pevnou sumou, **ktorá bude vychádzať zo sumy minimálnej mzdy schválenej na rok 2021 (t. j. 623 €).**

Príplatok za prácu v sobotu v roku 2021

Mzdové zvýhodnenie za prácu v sobotu, t. j. príplatok, upravuje § 122a Zákonníka práce. Podľa tohto ustanovenia patrí zamestnancovi **za prácu v sobotu v roku 2021 mzdové zvýhodnenie najmenej v sume 1,79 eura za hodinu.**

Táto pevná suma bola vypočítaná na základe aktuálneho platného vzorca (platného pre určenie výšky príplatku v roku 2020), t. j. 50 % z minimálnej mzdy v eurách za hodinu, a použila sa výška minimálnej hodinovej mzdy platnej na rok 2021, t. j. 3,58 € (50 % z 3,58 € = 1,79 €).

Príplatok za prácu v nedeľu v roku 2021

Výšku mzdového zvýhodnenia, t. j. **príplatku za prácu v nedeľu**, upravuje § 122b odsek 1 Zákonníka práce, **podľa ktorého zamestnancovi patrí**

za prácu v nedeľu mzdové zvýhodnenie najmenej v sume 3,58 € za hodinu.

Pri výpočte pevnej sumy príplatku za prácu v nedeľu v roku 2021 aj tu ministerstvo postupovalo rovnako ako pri určovaní ďalších príplatkov, a to tak, že pevnú sumu vypočítalo na základe aktuálneho platného vzorca (platného pre určenie výšky príplatku v roku 2020), t. j. 100 % minimálnej mzdy v eurách za hodinu a použilo výšku minimálnej hodinovej mzdy platnej pre rok 2021, t. j. 3,58 € (100 % z 3,58 € = 3,58 €).

Príplatok za nočnú prácu v roku 2021

Za prácu v noci patrí podľa § 123 ods. 1 zamestnancovi, ktorý pracuje na základe trvalého pracovného pomeru, ako aj zamestnancovi na základe dohody o práci vykonávanej mimo pracovného pomeru v roku 2021 mzdové zvýhodnenie, t. j. príplatok v nasledujúcej výške:

- **najmenej 1,43 eura** za každú hodinu nočnej práce – platí pre zamestnanca vykonávajúceho **nerizikový prácu**,
- **najmenej 1,79 eura** za každú hodinu nočnej práce – platí pre zamestnanca vykonávajúceho **rizikový prácu**.

Výpočet pevnej sumy vykonalo ministerstvo na základe aktuálneho vzorca (platného pre výpočet výšky príplatku v roku 2020), podľa ktorého má zamestnanec nárok na mzdové zvýhodnenie najmenej vo výške 40 % minimálnej mzdy za hodinu v eurách (nerizikové povolanie), resp. najmenej 50 % (rizikové povolanie), minimálnej mzdy za hodinu v eurách pričom základňou pre výpočet bola hodinová minimálna mzda platná na rok 2021, t. j. 3,58 € (40 % z 3,58 € = 1,43 €).

JUDr. Renáta Matejová,
špecialistka na právne služby
pre kraje BB, ZA, TN
Foto: Samphotstock

Najčastejšie otázky z oblasti BOZP v spojení s COVID-19 v nadväznosti na novely zákona NR SR č. I 24/2006 Z. z. v platnom znení a zákona NR SR č. 355/2007 Z. z. v platnom znení

Pandémia COVID-19 je jednou z najväčších výziev, akým spoločnosti a podniky kedy čelili. Prekonanie tejto výzvy bude možné len vtedy, ak budeme spolupracovať s cieľom zastaviť šírenie tejto choroby a zabezpečiť bezpečné a zdravé pracovné prostredie pre všetkých zamestnancov. Svet práce je počas tejto krízy závažne ovplyvnený, a preto musia všetky časti spoločnosti – vrátane podnikov, zamestnávateľov a sociálnych partnerov – vyvíjať úsilie, aby chránili zamestnancov, ich rodiny a spoločnosť ako celok.

Vybrané otázky z oblasti BOZP spojené s COVID-19:

A/ Oboznamovanie a informovanie zamestnancov

V zmysle ustanovenia § 39i ods. 1 zákona č. 124/2006 Z. z. zamestnávateľ nie je povinný oboznámiť zamestnanca podľa § 7 ods. 3 tohto zákona, ak k prijatiu do zamestnania, preloženiu na iné pracovisko, zaradeniu alebo prevedeniu na inú prácu, zavedeniu novej technológie, nového pracovného postupu alebo nového pracovného prostriedku došlo počas mimoriadnej situácie, núdzového stavu alebo výnimočného stavu vyhláseného v súvislosti s ochorením COVID-19 (ďalej krízová situácia) a **ak túto povinnosť objektívne nie je možné splniť** (napr. nemožnosť vykonať hromadné vzdelávanie z dôvodu zákazu hromadných podujatí).

Nesplnenie tejto povinnosti však **nesmie bezprostredne a vážne ohroziť život a zdravie**. V prípade, že zamestnávateľ počas krízovej situácie neoboznámami zamestnanca podľa § 7 ods. 3 zákona č. 124/2006 Z. z., je povinný splniť túto povinnosť ihneď, ako to bude možné, najneskôr **do jedného mesiaca** odo dňa odvolania krízovej situácie.

B/ Bezpečnosť pracovných prostriedkov

Podľa zákona č. 66/2020 Z. z., ktorý novelizuje zákon č. 124/2006 Z. z.:

• **lehoty týkajúce sa kontrol pracovných prostriedkov** (vrátane úradných skúšok a odborných prehliadok a skú-

šok) **spočívajú (neplynú) počas trvania mimoriadneho stavu iba vtedy, ak nie je objektívne možné splniť príslušné povinnosti v pôvodných lehotách** dodávateľským výkonom činností, prostredníctvom vlastných zamestnancov alebo iným primeraným spôsobom, pričom zamestnávateľ je povinný zabezpečiť najvyššiu možnú úroveň bezpečnosti prevádzkovaných pracovných prostriedkov vrátane vyhradených technických zariadení; nesplnenie príslušných povinností v pôvodných lehotách však **nesmie bezprostredne a vážne ohroziť život a zdravie**. Lehoty, ktorých koniec pripadne na čas jedného mesiaca odo dňa odvolania krízovej situácie, sa považujú za zachované, ak zamestnávateľ splní príslušné povinnosti najneskôr do jedného mesiaca odo dňa odvolania krízovej situácie,

• **lehoty týkajúce sa údržby pracovných prostriedkov** plynú aj v čase trvania mimoriadnej situácie.

C/ Povinnosti zamestnávateľa v oblasti ochrany zdravia pri práci (§ 30 zákona č. 355/2007 Z. z.)

V čase krízovej situácie zamestnávateľ nie je povinný plniť niektoré povinnosti súvisiace s ochranou zdravia pri práci; napr. nie je povinný zabezpečiť posúdenie zdravotného rizika pri práci v spolupráci s pracovnou zdravotnou službou, nemusí plniť oznamovacie povinnosti vo vzťahu k orgánom verejného zdravotníctva, nie je povinný zabezpečiť posudzovanie zdravotnej spôsobilosti na prácu.

Netýka sa to povinnosti uvedenej v § 30 ods. 1 písm. a) zákona č. 355/2007 Z. z.:

Zamestnávateľ je povinný aj v čase krízovej situácie zabezpečiť opatrenia, ktoré znížia expozíciu zamestnancov a obyvateľov fyzikálnym, chemickým, biologickým alebo iným faktorom práce a pracovného prostredia na najnižšiu dosiahnuteľnú úroveň, najmenej však na úroveň limitov ustanovených osobitnými predpismi.

Zamestnávateľ môže v čase krízovej situácie na základe dohody s poskytovateľom pracovnej zdravotnej služby alebo s poskytovateľom ambulantnej zdravotnej starostlivosti zabezpečiť dohľad nad pracovnými podmienkami

alebo posúdenie zdravotnej spôsobilosti zamestnanca na prácu výkonom lekárskej preventívnej prehliadky vo vzťahu k práci z dôvodu zdravotného rizika pri práci.

Zamestnávateľ je povinný aj v čase krízovej situácie poskytnúť príslušnému orgánu verejného zdravotníctva súčinnosť pri prešetrovaní pracovných podmienok a spôsobu práce posudzovanej osoby pri podozrení na chorobu z povolania alebo ohrozenie chorobou z povolania.

Všetky subjekty zároveň postupujú v súlade so všeobecnými opatreniami Úradu verejného zdravotníctva SR pri ohrození verejného zdravia.

Zamestnávateľ je povinný bezodkladne po skončení krízovej situácie plniť všetky povinnosti pri ochrane zdravia pri práci vyplývajúce z § 30 zákona č. 355/2007 Z. z.!!!

D/ Posudzovanie zdravotnej spôsobilosti na prácu a vykonávanie lekárskych preventívnych prehliadok vo vzťahu k práci (§ 30e zákona č. 355/2007 Z. z.)

V čase krízovej situácie lekári neposudzujú zdravotnú spôsobilosť na prácu a nevykonávajú lekárske preventívne prehliadky vo vzťahu k práci u zamestnancov, u fyzických osôb – podnikateľov, ktoré nezamestnávajú iné fyzické osoby, ani u fyzických osôb, ktoré sa uchádzajú o zamestnanie.

V čase krízovej situácie sa posudzovanie zdravotnej spôsobilosti vykonáva len u zdravotníckych pracovníkov, ktorí poskytujú zdravotnú starostlivosť v priamom ohrození života a zdravia v čase pandémie z dôvodu šírenia vysokonebezpečnej nákazy.

V čase krízovej situácie sa zdravotná spôsobilosť fyzickej osoby, ktorá sa uchádza o zamestnanie (vstupná lekárska preventívna prehliadka vo vzťahu k práci), nahrádza čestným vyhlásením fyzickej osoby. **Vzor čestného vyhlásenia je v prílohe č. 3ca k zákonu č. 355/2007 Z. z.**

Čestné vyhlásenie sa musí nahradiť lekárskeho posudkom o zdravotnej spôsobilosti na prácu najneskôr do 90 dní od skončenia krízovej situácie.

E/ Uznávanie choroby z povolania alebo ohrozenia chorobou z povolania (§ 31a zákona č. 355/2007 Z. z.)

V čase krízovej situácie špecializované pracoviská pracovného lekárstva a dermatovenerológie (kožného lekárstva) neposudzujú zdravotný stav fyzických osôb na účel uznania alebo neuznania choroby z povolania alebo ohrozenia chorobou z povolania, t. j. neuznávajú chorobu z povolania alebo ohrozenie chorobou z povolania, okrem prípadov ohrozenia života alebo ochorenia COVID-19.

V tejto súvislosti v čase krízovej situácie ani príslušné orgány verejného zdravotníctva neprešetrujú pracovné podmienky a spôsob práce posudzovanej osoby pri podozrení na chorobu z povolania alebo ohrozenie chorobou z povolania.

Komisie na posudzovanie chorôb z povolania na regionálnej a celoslovenskej úrovni v čase krízovej situácie nevykonávajú činnosť.

Aj v čase krízovej situácie je potrebné posúdiť a hlásiť chorobu z povolania pri ochorení COVID-19 v čase pandémie alebo u osôb, u ktorých nastalo poškodenie zdravia pri práci a sú v ohrození života, napríklad pri onkologickom ochorení, ktoré súvisí s výkonom práce a podobne.

Špecializované pracoviská pracovného lekárstva a dermatovenerológie môžu na základe odborného posúdenia zdravotného stavu posudzovanej osoby začať proces uznávania choroby z povolania aj v iných individuálne posúdených prípadoch; príslušné regionálne úrady verejného zdravotníctva a zamestnávateľia im poskytnú súčinnosť. Na tieto účely môže aj v čase

krízovej situácie zasadiť regionálna komisia, regionálna komisia na posudzovanie kožných chorôb z povolania a celoslovenská komisia na posudzovanie chorôb z povolania alebo môže posudzovať chorobu z povolania per rollam.

Všetky subjekty zároveň postupujú v súlade so všeobecnými opatreniami Úradu verejného zdravotníctva SR pri ohrození verejného zdravia.

V čase krízovej situácie sa nevykonáva ani opätovné posúdenie uznanej choroby z povolania alebo neuznanej choroby z povolania Celoslovenskou komisiou na posudzovanie chorôb z povolania.

Špecializované pracoviská pracovného lekárstva a dermatovenerológie budú posudzovať podozrenia na chorobu z povolania alebo ohrozenie chorobou z povolania bezodkladne po skončení krízovej situácie.

Na záver mi dovoľte len upozorniť na to, že množstvo informácií súvisiacich s COVID-19 môže byť ohromujúce a môže byť ťažké odlišiť spoľahlivé informácie a presné informácie od nepresných a zavádzajúcich informácií. Preto si vždy overte, či je pôvodným zdrojom informácií osvedčený a kvalifikovaný poskytovateľ.

A už len posledné, prajem všetkým príjemné prežitie Vianoc a šťastný nový rok.

Ing. Vladimír Kmec,
zväzový inšpektor BOZP
Zdroj: NIP, UVZSR

Zamyslenie na dnešné časy

Často si kladiem otázku, v akej dobe to žijeme? Čo sa to okolo nás deje? Nemáte niekedy pocit, že svet sa zbláznil?

V médiách denne počujeme správy o počtoch nakazených, pozitívnych na COVID-19. Informácie sa zúžili len na tento problém. Určite sa to nedá zľahčovať, ale popri tomto všetkom na povrch len málo prenikajú informácie o tom, koľko ľudí denne zomiera na iné choroby. Koľko ľudí denne prichádza o prácu, o zdroj svojej obživy, to sa ne dozvedáme. Koľko smutných ľudských osudov.

Školy od marca fungujú v úplne odlišnom režime, než na aký sme boli zvyknutí. Postupne sa prechádzalo na dištančné vzdelávanie, učitelia aj žiaci si museli zvykať na nové podmienky vyučovania. Opäť, tak ako mnohokrát predtým, museli učitelia prejavíť svoje

„pedagogické majstrovstvo“ a vyrovnať sa so situáciou, v ktorej sa ocitli. Používať vlastný počítač, vlastný telefón, usilovať sa o sprostredkovanie vedomostí aj tým žiakom, ktorí nemajú prístup k internetu, nevlastnia počítač. Práca v podmienkach, ktoré sme si doteraz nevedeli predstaviť. Treba povedať, že väčšina pedagogických zamestnancov sa s týmito situáciami dennodenne pasovala s vynaložením maximálneho úsilia.

Podobne fungovali a fungujú aj materské školy a školské kluby detí. A práve tu sa ukázalo a ukazuje, aká dôležitá je dlhodobá požiadavka odborového zväzu týkajúca sa zjednotenia financovania školstva. Práve táto situácia ukázala, ako mnohé samosprávy v rámci originálnych kompetencií „narábali“ so zamestnancami. Koľko bolo prípadov, keď sa nedodržiaval Zákonník práce?

Právnicki odborového zväzu by vedeli hovoriť o množstve podnetov, ktoré museli riešiť. Ľudia sa denne obracajú na funkcionárov zväzu s prosbou o radu a odbornú pomoc, žiaľ, nie vždy je pomoc účinná, pretože postupovať sa dá len v medziach zákona. Situácia sa niekedy javí ako neriešiteľná. Každú chvíľu nová vyhláška, nové usmernenie, nie div, že sa v tom začíname strácať. A čo je najhoršie, vytráca sa z nás to, čo pán Šteпка nazval v jednej zo svojich hier ČLOVEČINA. Obyčajná ľudskosť. Strácame vieru a nádej. V tejto súvislosti mi vždy napadne filmový *Nekonečný príbeh*. Je tam krásna paralela s terajšou situáciou. Keď stratíme nádej, utopíme sa v močiaroch beznádeje.

Mgr. Božena Mizerová,
predsedníčka KR ZZŠ

Niekoľko poznámok k návrhu rozpočtu pre vysoké školy na rok 2021

Kolegovia, podľa môjho názoru je potrebné spochybniť zásadný dokument, na ktorý sa ministerstvo školstva a ministerstvo financií odvoláva pri odôvodňovaní zníženia dotácie pre VŠ, a to je Revízia výdavkov zamestnanosti a odmeňovania vo verejnej správe z marca 2020.

V tomto dokumente sa snažia úradníci z ministerstva financií vypočítať úsporu na osobných výdavkoch v jednotlivých kapitolách štátneho rozpočtu. Revízia sa venuje VŠ približne len na dvoch stranách. V prípade, že by ste čakali nejakú komplikovanú analýzu, tak vás sklame. Páni analytici použili len priamu úmernosť, a to počet študentov a počet učiteľov, resp. neučiteľov. Pri učiteľoch použili porovnanie s Českom. „Revízia navrhuje súbežné znižovanie počtu vysokoškolských učiteľov na úroveň roku 2018 v ČR a zvyšovanie ich plátov na priemer EÚ do roku 2027. Zníženie počtu vysokoškolských učiteľov tak, aby v pomere k počtu študentov dosiahli úroveň ČR, by uvoľnilo približne 47 mil. eur na rast miezd alebo iné priority. Požadované tempo poklesu zamestnanosti (približne 2,5 % ročne, okolo 240 ľudí) nepresahuje mieru bežnej fluktuácie vrátane odchodov do dôchodku. Opatrenie tak neplánuje náklady na odstupné. Navrhovaný rast miezd dosahuje 8 % ročne, výdavky na zvýšenie miezd nad rámec základného scenára by teda v prvých rokoch mali byť takmer pokryté z prostriedkov ušetrených znížením počtu zamestnancov.“

Takže tu nenájdeme nič o hromadnom prepúšťaní či o znižovaní či odoberaní osobných príplatkov. To, čo sa už v súčasnosti deje na niektorých vysokých školách, je v príkrom rozpore s tvrdením z revízie.

Rešpektujem, že sa revízia snaží urobiť aspoň medzinárodné porovnanie v rámci Education at a Glance. Ale v porovnaní krajín nájdete aj iné krajiny, kde je pomer študentov na učiteľa rovnaký ako na Slovensku, napr. Nemecko, ale aj nižší, ako Švédsko. Môžeme tvrdiť, že efektívnosť práce nemeckých učiteľov je nízka, preto ich treba 16 % prepustiť ako na Slovensku? Pre našich vládnych analytikov je možno ideálna taká Kolumbia, ktorá má skoro dvaaplnásobne viac študentov na jedného učiteľa.

Revízia vôbec nezohľadňuje koeficient odboru (personálnej náročnosti), ktorý je súčasťou metodiky rozpisu rozpočtu pre vysoké školy. V jednotlivých krajinách sa zloženie študijných odborov môže líšiť a časovo meniť. Z toho dôvodu je analyticky správne porovnávať porovnateľné. Keď sa porovnáваме s ČR, je potrebné porovnávať konkrétne študijné odbory, až potom sa dopracujeme k presnejším číslam. Teda napr. veterinárne odbory v ČR porovnávať s veterinárnymi odbormi v SR a podobne. Až na základe týchto údajov môžeme hovoriť o efektívnom, resp. neefektívnom personálnom zabezpečení daného študijného odboru!

Žiaľ, revízia pracuje s dátami len veľmi povrchno, nesnaží sa ísť vedecky do hĺbky. Preto nepokladám za správne zohľadňovať túto revíziu s cieľom razantného znižovania dotácií pre vysoké školy.

Ešte zásadnejšie výhrady mám k prístupu k efektívnosti nepedagogických zamestnancov na vysokých školách. Keďže podľa revízie neexistuje medzinárodné porovnanie, revízia si stanovila iné kritérium, a to je počet študentov na učiteľa v roku 2010 a v súčasnosti.

Z revízie: „Kým počet študentov vysokých škôl klesol oproti roku 2010 takmer o tretinu, počet nepedagogických zamestnancov na vysokých školách sa výrazne nezmenil. Ich počty by preto bolo vhodné upraviť spolu s optimalizáciou počtu vysokoškolských pedagógov. Na verejných vysokých školách na Slovensku pracovalo v roku 2018 približne 10-tisíc nepedagogických zamestnancov so mzdovými nákladmi 140 mil. eur. Úprava počtu nepedagogických zamestnancov na študenta na úroveň z roku 2010 by vysokým školám uvoľnila približne 44 mil. eur ročne na výraznejšie zvýšenie miezd alebo iné výdavky. Pri implementácii od septembra by boli prípadné náklady na odstupné pokryté úsporou v danom roku.“

Takže ani pri nepedagogických zamestnancoch revízia nepočíta so znížením dotácie pre vysoké školy.

K metodike porovnania efektivity nepedagogických zamestnancov mám tieto zásadné výhrady:

1. Analytici pri učiteľoch porovnáujú stav s ČR, ale pri neučiteľoch to ne-

robia, lebo vraj nie sú údaje. Výročné správy o stave a rozvoji vzdelávania v Českej republike sú, samozrejme, verejne dostupné. Porovnaním údajov zistíme, že pomer študentov k neučiteľom bol v roku 2019 v ČR 13,36 a v SR 12,21. Áno, v SR pracuje o 9,38 % viac neučiteľov ako v ČR, ale revízia ráta s poklesom neučiteľov v SR až o 26 %!

2. Revízia vôbec nezohľadňuje koeficient odborov podobne ako pri učiteľoch. Revízia zároveň nezohľadňuje mieru poklesu počtu študentov v odboroch personálne náročných oproti personálne menej náročným, čo spôsobuje skreslenie dát.
3. Revízia porovnáva nerelevantné dáta. Pri niektorých činnostiach VŠ nie je podstatný počet študentov, ale počet študentov využívajúcich služby. Napríklad pri študentských domovoch je to počet ubytovaných študentov k počtu zamestnancov ŠD a pri univerzitných jedálňach je to počet stravníkov k počtu zamestnancov ŠJ. Podľa analytikov je zvyšovanie podielu ubytovaných študentov na celkovom počte študentov neefektívne, pretože VŠ na sprevádzkovanie internátu potrebuje väčší počet zamestnancov, a pritom celkový počet študentov na VŠ môže zostať nezmenený.
4. Revízia nezohľadňuje kvalitu a rozsah poskytovaných služieb pre študentov. Podľa analytikov je efektívna tá vysoká škola, ktorá neposkytuje pre študentov žiadne ďalšie služby okrem vzdelávania. V prípade, že VŠ poskytuje pre študentov ubytovanie, stravovanie a nebudaj služby akademických knižníc, prípadne aj iných podporných služieb, je z hľadiska revízie výdavkov menej efektívna. Kvalita a rozsah služieb, ktorú poskytujú VŠ študentom, je teda v nesúlade s pohľadom vládnych analytikov, ktorí pravdepodobne pokladajú podporné služby za nadbytočné.
5. Revízia nezohľadňuje podiel služieb na VŠ zabezpečovaných dodávateľsky. Niektoré činnosti VŠ sa dajú zabezpečovať dodávateľsky, napr. upratovacie služby. Je však iluzórne sa domnievať, že by prepustením všetkých upratovačiek boli náklady VŠ na upratovacie služby nulové.

Náklady by sa len preniesli z položky osobných výdavkov na položku služby. Podľa vládnych analytikov by prepustenie všetkých zamestnancov študentských jedální malo priniesť úsporu. Je to však omyl, pretože z pohľadu verejných financií je to nerelevantná zmena, keďže študentské jedálne sú financované podľa počtu vydaných jedál a nie podľa toho, či je študentská jedáleň organizačne začlenená pod VŠ alebo stravovacie služby poskytuje súkromný prevádzkovateľ.

Keď si to zosumarizujeme, efektívna vysoká škola z pohľadu ministerstva financií je taká, ktorá poskytuje zväčša humanitne zamerané študijné odbory optimálne v externom štúdiu a ktorá poskytuje minimálne služby pre študentov, optimálne žiadne ubytovanie, žiad-

ne stravovanie, žiadne akademické knižnice a podobne.

Je realizácia predstavy ministerských úradníkov aj cesta ku kvalitným VŠ v SR a bude viesť k zastaveniu masívneho odchodu slovenských študentov do zahraničia? Ja mám osobne o tom veľké pochyby.

Na dôkaz svojich tvrdení prikladám prehľad počtu študentov na jedného nepedagogického zamestnanca. Z nej je zrejmé, že rozptyl pomerov študent/neučiteľ je na jednotlivých školách veľmi široký a bolo by veľmi zjednodušujúce povedať, že UCM v Trnave je 6-násobne efektívnejšia ako UVLF Košice.

Mgr. Peter Hrobár,
predseda Komisie neučiteľských
zamestnancov pri ZVŠaPRO

Vysoká škola	pomer študent/nepedagogický zamestnanec
UCM Trnava	30,68
TVU Trnava	22,58
UJS Komárno	20,39
KU Ružomberok	19,11
UKF Nitra	18,65
PU Prešov	18,06
TUAD Trenčín	15,74
EU Bratislava	14,46
UMB Banská Bystrica	14,14
TU Košice	11,49
UK Bratislava	11,24
ŽU Žilina	10,77
SPU Nitra	9,88
VŠMU Bratislava	9,83
STU Bratislava	9,81
UPJŠ Košice	9,73
AU Banská Bystrica	7,96
TU Zvolen	6,86
VŠVU Bratislava	6,54
UVLF Košice	4,83
Priemer	12,21

EXOD v roku 2020

Odborový zväz pracovníkov školstva a vedy na Slovensku pripravil v tomto roku v poradí už 66. ročník EXOD-u – exkurzno-vzdelávacích základní pre svojich členov, pedagogických pracovníkov, zamestnancov školstva, ich rodinných príslušníkov, ale aj iných záujemcov.

Som jedna z organizátorov exkurzno-vzdelávacích základní (EVZ) a rada by som vám priblížila niekoľko momentov z ich organizovania.

Základné informácie už boli veľakrát publikované s vysvetlením, čo vlastne EXOD je, ale dovoľte mi, aby som to opäť v krátkosti zopakovala.

EXOD – exkurzno-vzdelávacia základňa je špecifickou formou ďalšieho vzdelávania pedagogických zamestnancov školstva, s cieľom rozširovania ich odborných teoretických, ale aj praktických znalostí, rozvíjania rôznych záujmových činností, výmeny poznatkov a skúseností s kolegami, s cieľom využitia vo výchovno-vzdelávacej práci. Umožňuje získavanie vedomostí z oblasti kultúry, histórie, umenia, geografie, rôznych prírodovedných a technických odborov. Súčasťou exkurzno-vzdelávacích podujatí sú odborné prednášky, exkurzie, relaxačné aktivity, šport a turistika.

Program a tematické zameranie exkurzno-vzdelávacích podujatí sa každoročne aktualizuje.

Pre predstavu o týchto aktivitách uvidíme postrehy niekoľkých účastníkov rôznych základní konaných v tomto

roku.

Tento príspevok do mojich záznamov z akcií napísala Viera Rapcová.

„Exod v Liptovskom Jáne je atraktívny nielen pre všetkých milovníkov hôr, ale aj pre tých, ktorí obľubujú osviežujúci minerálny kúpeľ. Blahodarný účinok tohto spojenia sme vyskúšali hneď prvý deň príchodu. Po výstupe na najobľúbenejší vrch Milana Rúfusa Poludnicu, z ktorého sú krásne výhľady na malebné pohoria obklopujúce Liptovskú kotlinu, sme si vychutnali prírodný prameň Kaďa. Sila jeho minerálnej vody spôsobuje pre vysoký obsah síry na pokožke jemné štipkanie a má dokázateľne liečivé účinky.

Na druhý deň sme sa odviezli autobusom do Prosieckej doliny tvorenej vápencami a dolomitmi pozdĺž riečky Prosiečanky, ktorá vymodelovala zvláštne skalné bralá, vežičky, tiesňavy a vyvierajúce. Cez Veľké Borové sme prešli pešo do čarovnej Kvačianskej doliny k vychýreným mlynom v Oblazoch a odtiaľ do Kvačian.

Tretí deň sa naše poznávanie začalo v obci Žiar. Žiarskou dolinou na Žiarsku chatu a priamo na Baranec. Baranec je rozložitý štít s výškou 2 185 m n. m., ktorý dominuje severnej panoráme Liptovského Mikuláša. Prialo nám počasie, vďaka čomu sme prešli na jeho vrchol a cez Žiarske sedlo sme sa dostali na rovnomennú chatu. Neobišli sme ani Šafranov vodopád a symbolický cintorín. Cestou k autobusu nám bola spestrením adrenalínová jazda na kolobežkách.

Najdivší a najodľahlejší kút celého EXOD-u bol naplánovaný na štvrtý deň. Je ním Ohnište, povestné vzácnu vápencovou flórou vrátane plesnivcov, 125-metrovou Veľkou ľadovou priepasťou pod vrcholom a 10 metrov vysokým skalným otvorom zvaným Gotické okno. Výstup na tento podmanivý vrch sme uskutočnili z Malužinej, odkiaľ naša cesta viedla do Svidovského sedla cez Ohnište až na Slemä, kde sa nachádzajú ešte stále pozostatky havarovaného lietadla a bunkrov

partizánov z 2. svetovej vojny.

Po tomto náročnom dni nám na piaty deň padli vhod lanovky, ktorými sme sa vyviezli z Jasnej na Chopok, a odtiaľ prechádzka na neďaleký Ďumbier, najvyšší vrch Nízkych Tatier. Niektorí turistickí nadšenci vyšli na Chopok peši, iní z neho peši zišli a niektorí sa pobrali na bočný vrch Siná. Prednosťou týchto akcií je, že každý si môže prispôsobiť program svojim fyzickým danostiam a kondícií. Takto môžeme využiť rôzne možnosti, ktoré ponúka daná lokalita, s podmienkou, že sa účastník dostaví v stanovený hodinu k autobusu a nebude zdržiavať pri odchode ostatných. Táto výhoda poskytuje vzácnu možnosť vidieť miesta, ktoré pri individuálnych dovolenkách takmer nevyhľadávame.

Ďalší deň nás autobus zaviezol na prečerpávaciu stanicu Čierny Váh, kde sme mohli obdivovať hornú nádrž, odkiaľ vidno celú panorámu Západných a Vysokých Tatier. Pokračovali sme do Závažnej Poruby, k rodnému domu Milana Rúfusa a na prehliadku Stanišovskej jaskyne v Jánskej doline. Posledný deň sme boli pozrieť vápencový vrch s výškou 1 566 m n. m. v západnej časti Západných Tatier, Babky. Odmenou za túto túru boli nádherné výhľady na Liptovskú Maru, celú panorámu Nízkych Tatier, Veľkú Fatru, Rozsutce, Babiu horu, Pilsko, Veľký Choč a najodľahlejšiu časť Západných Tatier – medvedie teritórium Parichvost, Hlbokú a Bobroveckú dolinu s dominantou Baníkova, Pachoľaťa a Salatína. Hrebeň medzi Babkami a sedlom Predúvratie poskytuje výhľady pripomínajúce divé kanadské Skalnaté vrchy, bez známky akejkoľvek civilizácie. Na Predúvratí sme neodolali voňavým čučoriedkam, ktorých bola naozaj hojnosť, pričom sme, samozrejme, „poprosili medvede o prepáčenie“. Poslednými zastávkami nášho výletu boli Chata na Náruží a hotel Mních. Podujatie sa skončilo. Pre mnohých účastníkov to neznamenal len objavo-

vanie vychýrených a tajomných zákutí malebného liptovského regiónu, jeho flóry, fauny, kultúry, pamiatok, ale aj nadviazanie nových priateľstiev a upevnenie tých starých. Vzťahy na týchto akciách sú pridanou hodnotou, ktorá spolu s krásnou prírodou najviac obohacuje ľudský život a robí z EXOD-u jedinečné podujatie minimálne v celoslovenskom kontexte.“

Veľmi pozitívne znejúce hodnotenie napísala Eva Matejová, ktorá okrem iného napísala:

„Odchádzame múdrejší, lebo máme nové vedomosti, zdravší – lebo vzduch je tu úžasný, krajší – lebo sme oddýchnutí, spokojnejší – lebo problémy nás tu neťažili, a bohatší o zážitky a priateľov.“

Takto by som mohla pokračovať vymenovávaním hodnotení práce vedúcich EXOD-u, výberu lokalít a podobne od mnohých ďalších účastníkov týchto akcií.

Vytvárajú sa tu priateľstvá a vzťahy založené na profesionalite a vedomostiach, ktoré pretrvávajú celé roky a rokmi silnejú a šíria dobrú myšlienku.

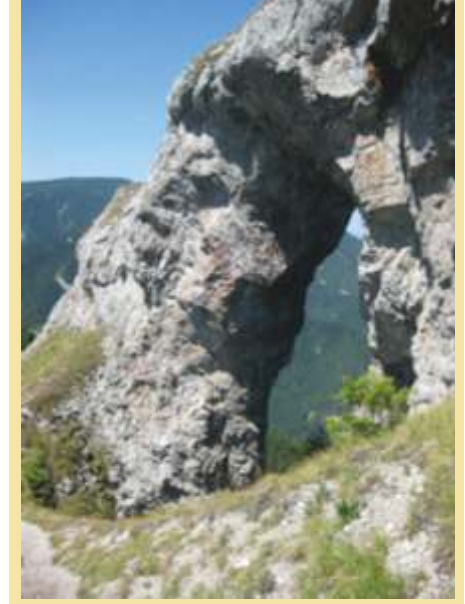
Akcie EXOD sú každoročne dôkazom množstva krás a bohatstva Slovenska. Pod dobre premysleným vedením dokážeme za jeden týždeň spoznať to najkrajšie z prírodných krás, to najzaujímavejšie z histórie a to najchutnejšie z regiónov Slovenska.

Organizátor musí dobre poznať miestne pomery a turistické trasy skĺbiť so spoznávaním prírody, histórie aj kultúry.

A čo povedať na záver...

Pre organizátorov akcií EXOD sa skončil veľmi náročný rok. Nový vírus nám všetko od základov zmenil.

Niektoré EVZ sme museli zrušiť, niektoré sme optimisticky presunuli na jeseň. Prišla však druhá vlna a niektoré boli znova zrušené. Napriek nepriaznivej situácii sme zorganizovali viacero základní, ktoré boli veľmi priaznivo hodnotené. Chodili sme s rúškami na tvári

a s láskou k našej peknej vlasti v srdci. Média na nás chrlili množstvo informácií a niekedy sme ani nevedeli, čo je dovolené a čo nie. Situácia s vírusom sa, žiaľ, stále veľmi nezmenila, ale my ukončujeme rok s pocitom dobre vykonanej práce.

V dôsledku opatrení súvisiacich so šírením koronavírusu sa zmenil náš bežný život, naše zvyky a v neposlednom rade lokality na trávenie voľného času. Chceme veriť, že z tohto náročného obdobia vzíde silnejší, múdrejší a kreatívnejší. Že si začneme viac vážiť život, začneme žiť viac v súlade s prírodou, že trávenie dovolenkového času v našej krajine prinesie radosť z poznávania jej krásnych zákutí.

Súčasná situácia nám nedovolí cestovať do zahraničia, preto na cestách po Slovensku prechádzajme hory, doľy, roviny, zastavujme sa a premýšľajme na týchto miestach o živote, o sebe, o spoločnosti. Možno objavíme aj niečo doteraz nepoznané.

Verím, že jar bude pre naše aktivity priaznivejšia, preto vás pozývam medzi nás. Vyberme sa spolu spoznávať nádherné miesta Slovenska.

Ponuka EXOD-u na rok 2021 bude spracovaná a uverejnená v Aktualitách zväzu a na webovej stránke zväzu.

Text a foto:

Mgr. Ľubomíra Šajgalová

DOLINKY-ŽIAR

5. – 6. február 2021

ODBOROVÝ ZVÄZ PRACOVNÍKOV ŠKOLSTVA A VEDY NA SLOVENSKU, BRATISLAVA
RADA ZO OZ PŠaV na Slovensku – Združenie stredných škôl v krajoch BB, TN, ZA, Banská Bystrica
ZOOZ PŠaV SOŠ ELEKTROTECHNICKÁ, Liptovský Hrádok

pripravujú 14. ročník lyžiarskych pretekov

**O POHÁR PREDSEDU
OZ PŠaV na Slovensku**

Všetky aktuálne informácie nájdete na webovej stránke

www.ozpsav.sk

Prehľad o zamestnancoch a mzdových prostriedkoch na verejných vysokých školách za 1. polrok 2020

Ukazovateľ	Merná jedn.	Skutočnosť k 30. 6. 2019	Percentuálny podiel na MF	Skutočnosť k 30. 6. 2020	Porovnanie		Percentuálny podiel na MF
					rozdiel	%	
	€						
PEPZ	osoby	20 522	x	20 269	-253	98,77	x
MPC	€	167 909 626	100,00	173 926 252	6 016 626	103,58	100,00
Tarifné platy	€	105 263 354	62,69	112 229 585	6 966 231	106,62	64,53
Náhrady mzdy	€	11 692 299	6,96	16 256 962	4 564 663	139,04	9,35
Nadčasy	€	848 198	0,51	649 417	-198 781	76,56	0,37
Príplatok za riadenie	€	1 465 411	0,87	1 494 863	29 452	102,01	0,86
Osobné príplatky	€	20 842 338	12,41	20 947 239	104 901	100,50	12,04
Ostatné príplatky	€	1 371 622	0,82	1 515 567	143 945	110,49	0,87
Jubilejné odmeny	€	323 655	0,19	415 315	91 660	128,32	0,24
Odmeny	€	21 208 638	12,63	15 732 688	-5 475 950	74,18	9,05
Osobný plat	€	4 812 594	2,87	4 648 840	-163 754	96,60	2,67
Priemerný mesačný plat	€	1 363,24	x	1 430,18	66,94	104,91	x

Osobný príplatok a odmena k tarifnému platu za I. polrok 2020 je 32,6 %. Rast nominálnej mzdy oproti I. polroku 2019 je vyšší o 66,94 €, t. j. o 4,91%. Miera inflácie meraná indexom spotrebiteľských cien za I. polrok 2020 je v priemere 102,3. Zdroj: CVTI SR, Spracovala: Ing. Tatjana Koperová

Porovnanie priemernej mzdy (€) na verejných vysokých školách za 1. polrok 2019 a 1. polrok 2020

	priemerná mzda		rozdiel (€)
	I. polrok 2019	I. polrok 2020	
Vysokoškolské vzdelávanie	1 359,12	1 422,49	63,4
Výskum a vývoj	1 591,38	1 692,66	101,3
Študentské domovy	906,74	925,19	18,5
Študentské jedálne	861,93	765,77	-96,2
Vysoká škola spolu	1 363,24	1 430,18	66,9
Vysokoškolskí učitelia	1 681,15	1 780,96	99,8
Profesor	2 419,65	2 539,10	119,5
Docent	1 863,92	1 972,72	108,8
Odborný asistent	1 429,87	1 530,60	100,7
Asistent	1 315,59	1 359,56	44,0
Lektor	1 142,45	1 206,38	63,9
Výskumní a umeleckí zamestnanci	1 435,98	1 544,74	108,8
Nepedagogickí zamestnanci VŠ	1 030,01	1 055,37	25,4
Odborní zamestnanci	1 064,62	1 128,44	63,8
Administratívni zamestnanci	1 281,79	1 282,51	0,7
Prevádzkoví zamestnanci	766,98	799,26	32,3
Zamestnanci študentských domovov	906,48	929,99	23,5
Zamestnanci študentských jedální	864,68	762,32	-102,4

Zdroj: CVTI SR, Spracovala: Ing. Tatjana Koperová

Porovnanie priemernej mzdy v regionálnom školstve za 1. polrok 2019 a 1. polrok 2020

Zariadenie	priemerná mzda		rozdiel	priemerná mzda		rozdiel	priemerná mzda		rozdiel	priemerná mzda		rozdiel
	I. polrok 2019	I. polrok 2020		I. polrok 2019	I. polrok 2020		I. polrok 2019	I. polrok 2020		I. polrok 2019	I. polrok 2020	
	pedagogickí	pedagogickí		odborní	odborní		nepedag.	nepedag.		spolu	spolu	
Základné školy	1 287,20	1 395,30	108,10	1 134,20	1 262,70	128,50	721,70	773,90	52,20	1 165,40	1 265,40	100,00
Gymnázia	1 327,20	1 442,40	115,20	1 112,80	1 185,50	72,70	747,00	790,60	43,60	1 204,10	1 308,80	104,70
Stredné športové školy	1 218,40	1 354,80	136,40	976,10	1 211,50	235,40	819,10	832,00	12,90	1 140,60	1 225,70	85,10
SOŠ	1 311,90	1 413,40	101,50	1 126,80	1 298,50	171,70	806,80	843,80	37,00	1 174,60	1 257,70	83,10
Konzervatória	1 162,80	1 285,80	123,00	1 232,70	1 215,00	-17,70	856,40	923,70	67,30	1 108,10	1 223,30	115,20
Špeciálne školy	1 293,70	1 434,30	140,60	1 157,40	1 187,50	30,10	784,10	850,80	66,70	1 201,30	1 326,40	125,10
Materské školy	1 000,00	1 060,40	60,40	1 041,80	1 018,70	-23,10	648,50	679,10	30,60	913,90	967,80	53,90
Špeciálne materské školy	1 097,80	1 214,40	116,60	1 267,70	1 264,10	-3,60	717,60	731,80	14,20	1 046,20	1 145,60	99,40
ZUŠ	1 112,90	1 174,40	61,50	0,00	0,00	0,00	815,90	836,70	20,80	1 072,90	1 128,50	55,60
Jazykové školy	1 417,80	1 497,70	79,90	0,00	0,00	0,00	807,00	831,50	24,50	1 206,30	1 276,80	70,50
ŠKD	909,60	975,10	65,50	1 119,80	875,20	-244,60	685,50	708,00	22,50	904,70	969,10	64,40
ŠKD pri SŠ	997,30	1 128,70	131,40	1 219,70	0,00	-1 219,70	646,10	714,70	68,60	987,80	1 118,40	130,60
CVČ	1 116,40	1 190,20	73,80	0,00	0,00	0,00	753,20	781,20	28,00	985,30	1 042,20	56,90
Školské internáty	1 198,20	1 163,70	-34,50	1 316,20	997,20	-319,00	760,70	763,50	2,80	980,60	964,90	-15,70
Školské internáty pri SŠ	1 106,50	1 158,90	52,40	1 142,60	1 412,90	270,30	753,00	757,00	4,00	892,70	918,90	26,20
Diagnostické centrá	1 340,50	1 483,80	143,30	1 171,90	1 228,70	56,80	843,10	947,60	104,50	1 118,30	1 231,50	113,20
Reedukačné centrá	1 274,90	1 503,40	228,50	1 016,70	1 216,90	200,20	794,10	883,60	89,50	1 005,90	1 158,00	152,10
Liečebno-vých. sanatória	1 170,50	1 330,70	160,20	1 114,00	1 418,50	304,50	792,90	842,20	49,30	960,50	1 081,90	121,40
Centrá pri PpPPP	808,00	1 368,50	560,50	1 290,20	1 446,90	156,70	855,30	937,60	82,30	1 199,70	1 343,70	144,00
Centrá ŠpP	1 485,00	1 512,10	27,10	1 198,60	1 326,70	128,10	913,40	863,10	-50,30	1 163,00	1 271,20	108,20
Školské stravovanie	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	683,10	698,40	15,30	683,10	698,40	15,30
Školy v prírode	1 760,10	1 845,00	84,90	0,00	0,00	0,00	770,00	708,00	-62,00	879,10	834,20	-44,90
Strediská služieb škole	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1 086,10	1 204,50	118,40	1 086,10	1 204,40	118,30
Strediská odb.praxe	1 204,30	1 332,70	128,40	0,00	0,00	0,00	865,30	915,30	50,00	1 018,30	1 104,40	86,10
Školské hospodárstvo	2 079,90	2 087,20	7,30	0,00	0,00	0,00	949,60	989,00	39,40	1 042,70	1 101,80	59,10
Spolu	1 202,00	1 295,20	93,20	1 201,00	1 343,40	142,40	717,98	749,00	31,02	1 054,80	1 129,40	74,60
Školy	1 295,50	1 405,00	109,50	1 134,10	1 256,80	122,70	753,20	801,19	47,99	1 173,30	1 271,00	97,70
MŠ, ZUŠ, ŠJ a ŠZ	1 018,90	1 081,20	62,30	1 232,00	1 375,90	143,90	691,46	711,04	19,58	886,80	931,60	44,80

Priemerná mzda v NH SR za I. – II. Q. 2019 1 062,00 €
 Priemerná mzda v NH SR za I. – II. Q. 2020 1 087,00 €

Prepočty OZ PŠaV na Slovensku: Ing. Tatjana Koperová
 Zdroj: Centrum vedecko-technických informácií SR

Počet zamestnancov a priemerné mzdy v regionálnom školstve za I. polrok 2020

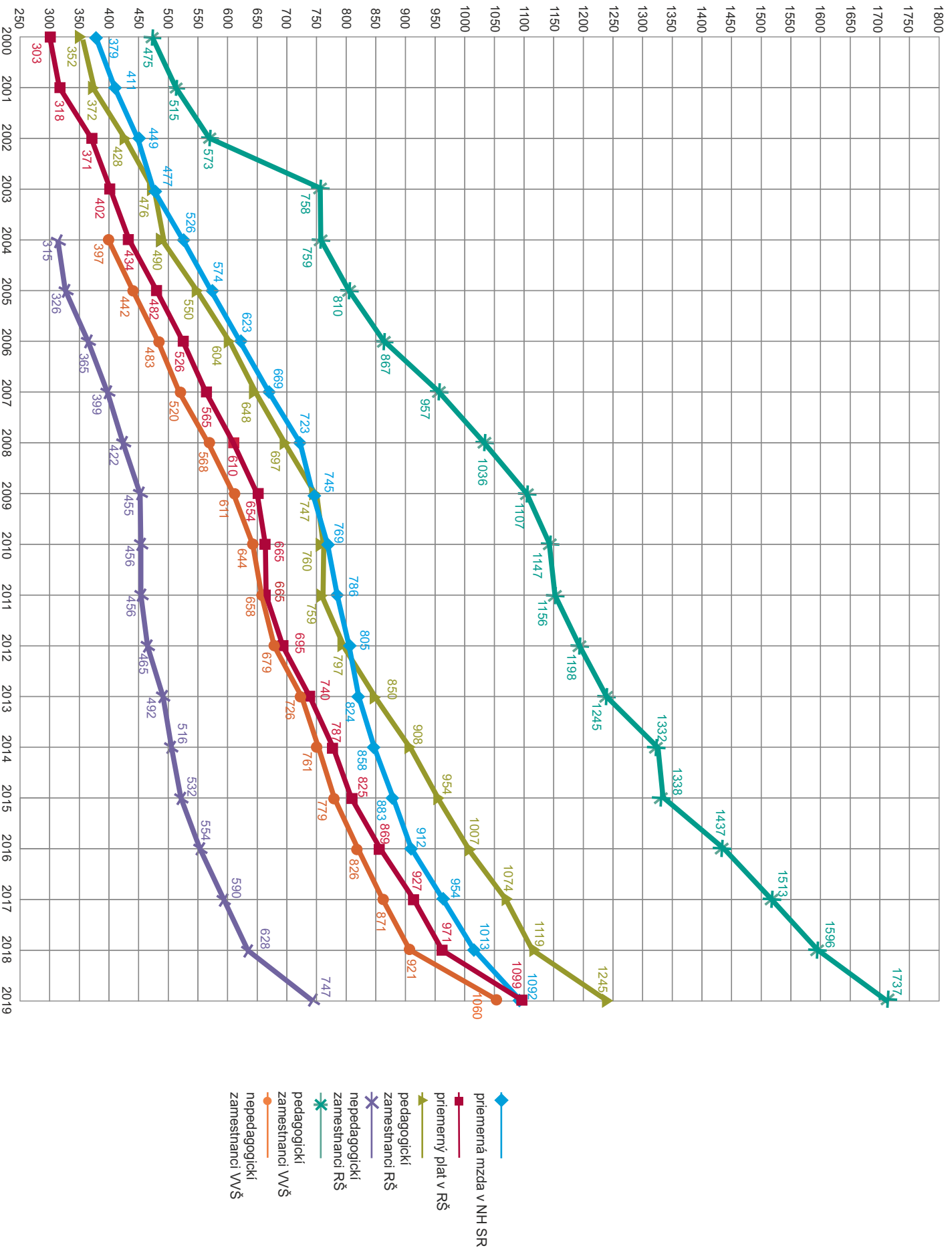
zariadenie	PEPZ	z toho				z toho				priemerná mzda				
		pedag.	odborní	nepedag.	MP spolu	ped. a odb. zamest.	nepedag.	pedagogickí	odborní	nepedag.	Spolu			
Základné školy	46 508,8	36 491,6	376,3	9 640,9	353 112 794	308 344 642	44 768 152	1 395,3	1 262,7	773,9	1 265,4			
Gymnázia	6 995,4	5 496,0	20,5	1 478,9	54 724 962	47 709 950	7 015 012	1 442,4	1 185,5	790,6	1 308,8			
Stredné športové školy	438,1	326,9	4,3	106,9	3 221 867	2 688 250	533 617	1 354,8	1 211,5	832,0	1 225,7			
SOŠ	17 607,2	12 753,9	50,6	4 802,7	132 867 871	108 554 077	24 313 794	1 413,4	1 298,5	843,8	1 257,7			
Konzervatória	852,4	699,8	6,5	146,1	6 256 397	5 446 671	809 726	1 285,8	1 215,0	923,7	1 223,3			
Špeciálne školy	5 853,8	4 751,9	34,2	1 067,7	46 588 509	41 138 310	5 450 199	1 434,3	1 187,5	850,8	1 326,4			
Materské školy	22 640,6	17 092,5	54,8	5 493,3	131 463 522	109 081 004	22 382 518	1 060,4	1 018,7	679,1	967,8			
Špeciálne materské školy	533,9	452,3	4,8	76,8	3 669 898	3 332 692	337 206	1 214,4	1 264,1	731,8	1 145,6			
ZUŠ	6 312,4	5 453,2	0	859,2	42 740 381	38 426 929	4 313 452	1 174,4	0,0	836,7	1 128,5			
Jazykové školy	182,4	122,0	0	60,4	1 397 487	1 096 152	301 335	1 497,7	0,0	831,5	1 276,8			
ŠKD	5 567,9	5 441,8	1,3	124,8	32 373 840	31 843 724	530 116	975,1	875,2	708,0	969,1			
ŠKD pri SŠ	547,9	534,4	0	13,5	3 676 974	3 619 081	57 893	1 128,7	0,0	714,7	1 118,4			
CVČ	970,1	619,1	0	351,0	6 066 675	4 421 390	1 645 285	1 190,2	0,0	781,2	1 042,2			
Školské internáty	1 384,4	694,4	1	689,0	8 014 568	4 858 406	3 156 162	1 163,7	997,2	763,5	964,9			
Školské internáty pri SŠ	689,1	262,7	9,1	417,3	3 799 473	1 904 138	1 895 335	1 158,9	1 412,9	757,0	918,9			
Diagnostické centrá	171,5	80,7	19,5	71,3	1 267 161	861 791	405 370	1 483,8	1 228,7	947,6	1 231,5			
Reedukačné centrá	424,1	180,7	13,1	230,3	2 946 887	1 725 968	1 220 919	1 503,4	1 216,9	883,6	1 158,0			
Liečebno-vých. sanatória	149,3	53,2	17,0	79,1	969 164	569 442	399 722	1 330,7	1 418,5	842,2	1 081,9			
Centrá pri PpPPP	877,2	4,0	695,9	177,3	7 071 742	6 074 279	997 463	1 368,5	1 446,9	937,6	1 343,7			
Centrá Špp	585,7	15,1	494,2	76,4	4 467 154	4 071 520	395 634	1 512,1	1 326,7	863,1	1 271,2			
Školské stravovanie	14 791,8	0	0	14 791,8	61 979 330	0	61 979 330	0,0	0,0	698,4	698,4			
Školy v prírode	74,3	8,2	0	66,1	372 083	91 308	280 775	1 845,0	0,0	708,0	834,2			
Strediská služieb škole	77,5	0	0	77,5	560 166	0	560 166	0,0	0,0	1 204,5	0,0			
Strediská odb. praxe	44,3	19,8	0	24,5	293 232	158 680	134 552	1 332,7	0,0	915,3	1 104,4			
Školské hospodárstvo	19,9	2	0	17,9	131 268	25 046	106 222	2 087,2	0,0	989,0	1 101,8			
Spolu	134 300,0	91 556,2	1 803,1	40 940,7	910 033 405	726 043 450	183 989 955	1 295,2	1 343,4	749,00	1 129,40			
Školy								1 405,0	1 256,8	801,19	1 271,00			
MŠ, ZUŠ, ŠJ a ŠZ								1 081,2	1 375,9	711,04	931,60			

Priemerná mzda v NH SR za I. – II. Q. 2019 1 062,00 €

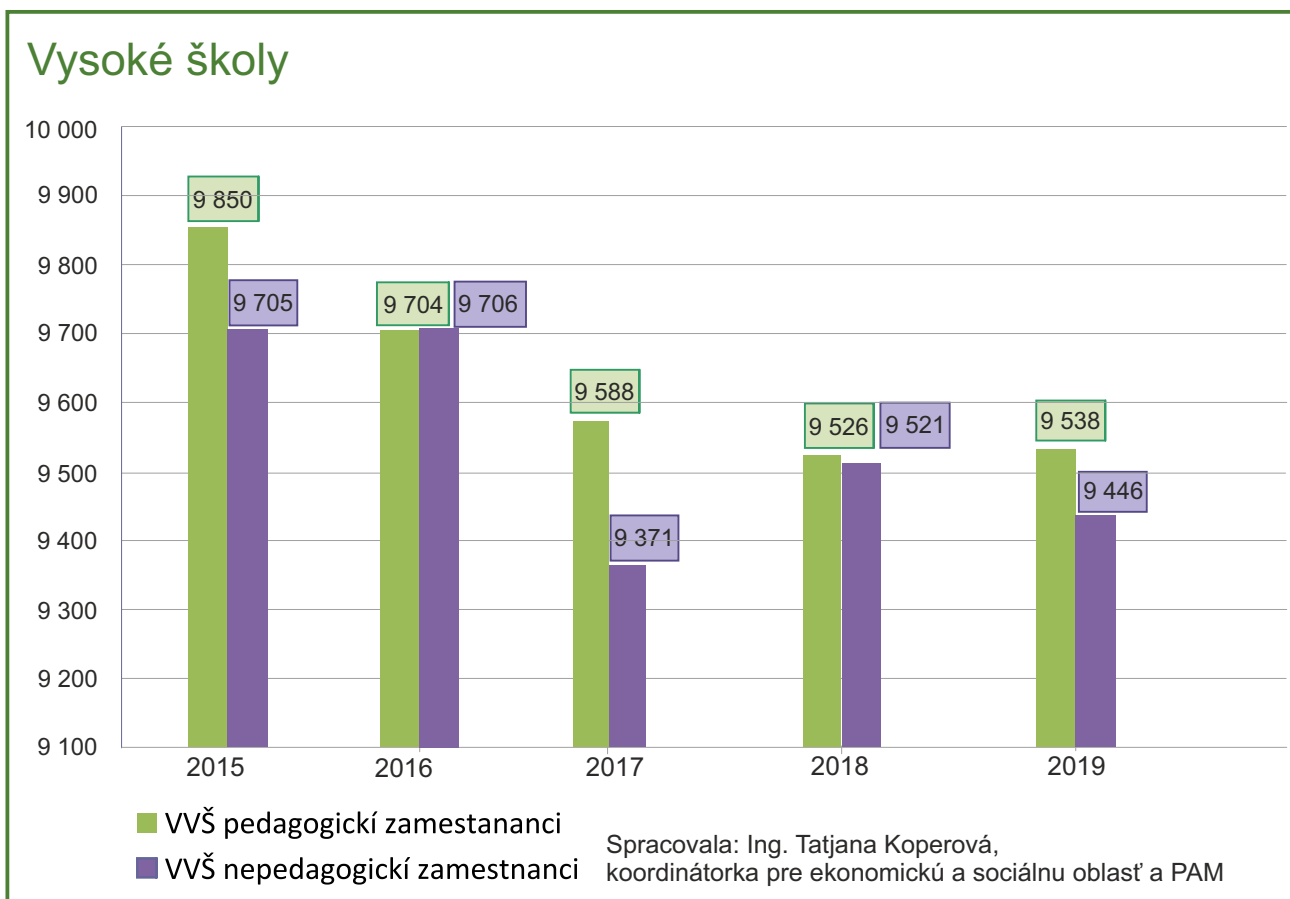
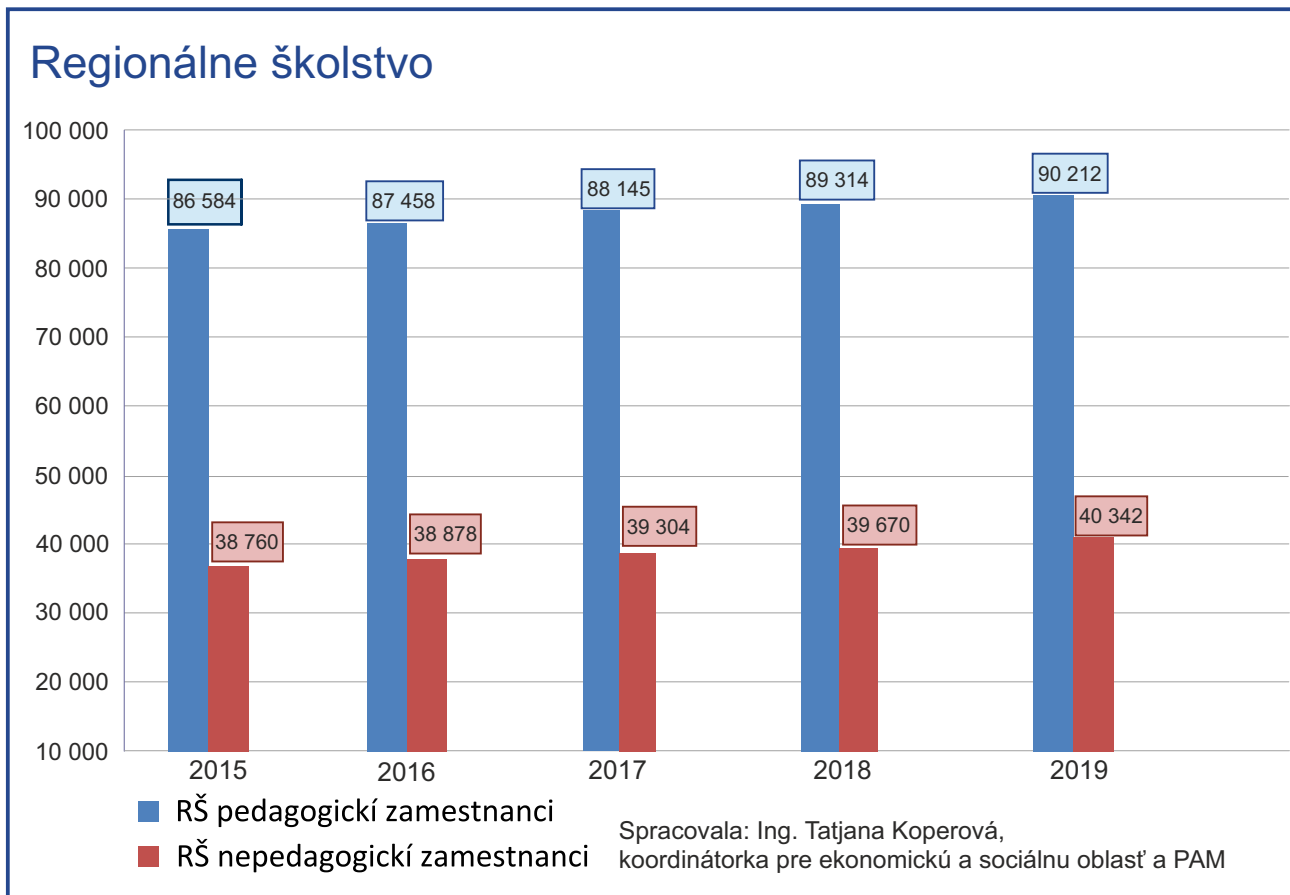
Priemerná mzda v NH SR za I. – II. Q. 2020 1 087,00 €

Spracovala: Ing. Tatjana Koperová, Zdroj: CVTISR

Prehľad priemerných plátov v NH SR a v školstve za roky 2000 – 2019

Prehľad o počte zamestnancov v školstve od roku 2015 – 2019

Nebezpečenstvo online hier

ABSTRACT:

Židová M., 2020: Dangerous online games

Cyberspace in the 21st century is even more dangerous than it was before. There is a rapid increase in cyber-aggression, which is connected to other risky forms of online behaviour. We pay attention to video games with violent and erotic content that dishonor human sexuality. The risk of violent and sexualized online video games lies mainly in the fact that minors remember the worst of them. They believe that violence does not have to be punished. On the contrary, it is exciting and therefore sought after.

Keywords: cyberspace, online games, internet, adolescent

Výchovu v 21. storočí sťažil výrazný progres prehnanych foriem „in“ správania a s tým súvisiaceho moderného životného štýlu, ktorý vo veľkej miere ovplyvňuje dospelávajúcu populáciu. Výchovu v našom storočí taktiež výrazne ovplyvnil a sťažil prudký nárast používania digitalizácie, s ktorým sú späté problémy. Problémy týkajúce sa virtuálneho priestoru – kyberpriestoru súvisia s denným počtom používateľov na internete (navštevovanie sociálnych sietí, online aktivity rôzneho druhu a pod.). Internetové prostredie má veľa výhod pre súčasnú generáciu. Platí to aj opačne. Má aj veľa nevýhod, na základe ktorých sa virtuálny priestor zneužíva aj na ohavné (zlo)činy (počítačová kriminalita, biznis s detskou pornografiou, zneužitie a ukradnutie identity, sexting, kyberprenasledovanie, kyberšikanovanie, kyberagresivita a pod.). Pre všetky formy online rizikového správania sa zvyšuje nebezpečenstvo a online problémovosť. Súvisí to už len s tým, že denne viac ako 4 miliardy ľudí trávi čas na internetových sieťach (1). Problémy, ktoré postihnú dospelávajúce osoby v kyberpriestore, ich netrápia len v online režime. Mnoho z foriem online rizikového správania im ubližuje a majú následky aj v offline režime. Nebezpečným determinantom dospelajúcich v online priestore je voľný čas, ktorý v ňom trávajú. V mnohých prípadoch sa voľný čas na internete využíva na online aktivity, ktoré sú nevhodné pre deti a mládež z rôznych determinantov (vek, obsahy nežiaduce pre deti a i.). Jedným z takýchto nevhodných online aktivít, ktorým dospelávajúce osoby ve-

nújú pozornosť, sú videohry s násilným a erotickým obsahom. Deti by mali od rodičov vedieť, že ľudská sexualita je dôležitá súčasť existencie počas celého života. A že akékoľvek dehonestujúce správanie voči nej degraduje jej význam, poslanie. Nejde len o sexting, ale aj zapojenie do videohier s násilným, erotickým obsahom. Podľa štúdie, ktorá skúmala vzťah medzi vnímaním závažnosti v kyberpriestore a efektom disinhibície, sa potvrdilo, že online disinhibičný efekt je zodpovedný za to, že používatelia internetu dôverujú ľuďom v kyberpriestore (2). Joinson definuje disinhibíciu ako typ správania, pre ktoré je charakteristická nezdržanlivosť v online komunikácii i celkovom fungovaní v kyberpriestore. V kyberpriestore to predstavuje znížené obavy v online priestore (2), väčší pocit odvahy, ktorý je podopretý anonymitou. Práve to zaručuje používateľom internetu pocit bezpečia. Tým sa potvrdzuje, že používatelia internetu sú v kyberprostredí odvážnejší, a teda aj menej opatrní. A to sa týka komunikácie s neznámymi osobami, zdieľania rušivých obsahov až po zapojenie do rôznych online aktivít. Väčšia časť mladej populácie si naivne myslí, že ak s niekým nekomunikujú priamo, zoči-voči, tak sú nejakým spôsobom uchránení od nebezpečenstiev, ktorým sú vystavení už len tým, že denne trávajú nejaký čas v kyberpriestore. Keďže online disinhibícia vedie používateľov internetu správať sa v kyberpriestore inak ako v realite, čo sa potvrdilo aj výskumne (2), sú o niečo viac tolerantnejší aj k správam, ktoré majú výrazne sexualizovaný charakter. To sa týka aj prehovárania na zapojenie do násilných online hier, venovanie pozornosti textom týkajúcim sa sexualizovanej tematiky. Obsahy nevhodné pre deti do 18 rokov sú nebezpečné preto, lebo sa počíta s tým, že osobnosť dieťaťa nie je vybavená kritickým vnímaním ako u dospelého jedinca. Nemá také skúsenosti, pri ktorých by tieto obsahy vnímala a prežívala inak. To spôsobuje, že sa u detí môžu prejavovať emócie, ktoré v nich vyvolávajú rušivé prežívanie. Pri tomto type kybernetickej hrozby dieťa cíti extrémne vzrušenie, strach, napätie až úzkosť len preto, lebo kognitívna oblasť nestíha spracovať to množstvo nevhodných podnetov, ktoré sú prijímané vizuálne. Uvedené prejavy prežívania majú svoje opodstatnenie najmä vtedy, ak ide o prvotný kontakt dieťaťa s čím-

koľvek, čo sa sexualita týka. Keďže v istom veku dieťa, prirodzene, nemá dostatok informácií a skúseností o ľudskej sexualite, u niektorých detí môže nastať odpor k nej z obsahov, ktoré videlo. Práve tie v ňom môžu zanechať hlbokú stopu v emocionálnej i kognitívnej rovine. Dieťa si tento obsah zapamätá a pri každom takom podobnom vnímanom obsahu sa spojí aj emócia, ktorá sprevádzala prijatie nových informácií prvýkrát. Nová veda – ludológia sa špecializuje na hrovú oblasť. Jej cieľom je štúdium hier v tom najširšom zmysle od druhov hier cez ich tematiku, postavy až po ich spôsob konania a pod. Na základe teórie hier (ludológie) sa zistilo prostredníctvom štúdií vybraných hier, že obsahujú množstvo zakomponovaného násilného sexuálneho správania (3). Problém videohier nespočíva v sympatizácii medzi mužom a ženou, čo je silný atribút aj pre sexualitu, problém vidíme v degradovaní sexuality iba na egoistické uspokojenie vlastných potrieb. V takých typoch online hier vystupuje maskulínna postava – muž, ktorý prezentuje dominanciu a nadvládu nad feminímnou postavou – ženou. Ženy v týchto hrách predstavujú len sexuálne podriadený objekt (3). Keďže muži predstavujú hypermaskulínny agresívny typ osobnosti (3), preto žena podľa filozofie týchto hier nemá právo na odmietnutie sexuálnej aktivity. Z toho však vyplýva, že žena sa bez súhlasu podieľa na sexuálnych aktivitách. To znamená, že ide o virtuálne sexuálne znásilnenia, ktoré je v týchto hrách skryté zakomponované. Maloleté osoby o tom nevedia a povrchno vizuálne prijímajú tieto obrazy. Neuvedomujú si, že významy, ktoré sa za nimi ukrývajú, smerujú k jedinému cieľu – násiliiu:

- a) motivujú postavy konať násilne,
b) prezentujú, že násilne možno dosiahnuť vlastné ciele,
c) učia deti, že násilím sa dá všetičo vyriešiť.

To všetko si dieťa prirodzene pamätá a nevedomky môže začať uplatňovať aj v reálnom živote. S termínom virtuálne znásilnenie pracuje aj ludológia, ale tiež sa vyskytol v článku (3), ktorý bližšie objasňuje portréty žien v sexuálnych hrách. Výskumne sa zistilo, že videohry s explicitným násilným obsahom deťom a mladistvým predostierajú pornografiu. Keďže k rôznym násilným i sexualizovaným videohram, resp. pornografiám ako takej majú mladiství veľmi jednoduchý prístup, ukazuje sa ako vysoké riziko v online priestore. Práve to môže veľmi intenzívne prostredníctvom obsesívnych myšlienok spôsobovať násilie aj v realite. Empiricky sa zistilo, že je úzky súvis medzi sledovaním spomínaných obsahov a reálne vykonaným sexuálnym činom (3). Vedci prišli na to, že sledovanie mediálneho násillia podporuje agresívne správanie a s tým spojené činy aj v reálnom živote človeka (4), (5). Hry, resp. videohry s nevhodným obsahom pre maloleté a mladistvé osoby negatívne vplyvajú predovšetkým na ich emocionálnu, psychickú, sexuálnu oblasť. Výrazne otupujú empatiu a zvyšujú agresívne správanie v online i offline režime, čo bolo už viackrát výskumne dokázané (5). Za veľmi ohrozujúce pre maloletú či mladistvú osobu považujeme každé cieľavedomé, veľmi sústredené, opakované sledovanie spomínaných obsahov. Pri ich sledovaní stav napätia – vzrušenie – nie je taký intenzívny, ako keď jedinec vidí obsah s násilným, erotickým obsahom prvýkrát. Výsledkom tohto javu môže byť akceptovanie násillia až po tom, čo mozog vizuálne prijme všetky informácie a vo vzťahu k nim namiesto odporu k násilliu zaktivizuje jeho rešpektovanie. Neurónový vývoj je dynamický proces, a preto keď sa jedinec opakovane zapája do násilného mediálneho obsahu, môžu nastať trvalé zmeny v reaktivite mozgu. Z tohto dôvodu percepčia mediálneho násillia súvisí so znížením aktivity mozgových štruktúr potrebných na reguláciu agresívneho správania. Následne sa zvyšuje aj činnosť potrebná na uskutočnenie agresívneho správania (3), (5). Nie sú to len vizuálne prijímané obsahy, ktoré môžu podporovať negatívne formy správania v realite. Ale aj násilné či nevhodné texty môžu pôsobiť negatívne. Výskumom týkajúcim sa správ o súdnych procesoch bola potvrdená súvislosť medzi kriminalitou mladistvých a čítaním hrôzy (6). Tento výskum jasne naznačuje, aký hlboký

dosah môže mať prijímanie informácií na ľudskú bytosť a ako dlho ostáva v kognitívnej oblasti všetko, čo človek prijíma. Toto môže mať fatálne následky u osôb, ktoré disponujú agresívnym správaním, prípadne inou patológiou, na základe ktorej môžu konať nevhodne v online i offline režime. Ako príklad azda posluží hra Rape Lay, v ktorej mužská postava je nasmerovaná k znásilneniu troch žien (matka a jej dve dcéry). Táto hra je špecifickým príkladom, v ktorej žena predstavuje slabšiu bytosť, ktorá je sexuálne aj inak porušená. Virtuálne znásilnenie je veľmi dehonestujúcim spôsobom zobrazené aj v hre God of War, v ktorej postava vymieňa informácie za sex, pričom si užíva fyzické a sexuálne násillie (3).

Dosiahnuť niečo za pohlavný styk nie je v súčasnom svete nezvyčajné. Reálne sa to deje a nie je dobré, ak sa maloleté osoby dostanú k takýmto aj iným hrám s pornografickým obsahom, pretože sa učia, že aj násilím či telesným potešením možno zaútočiť na citlivú oblasť človeka. A to z dôvodu, že sexualita nie je ľudskej bytosti vôbec ľahostajná. To, čo si mladiství môžu uložiť do podvedomia z násilných videohier, je práve to, že aktéri pre deti a mládež predstavujú z rôznych dôvodov sympatizujúce postavy. Veľmi silné, odvážne a najhoršie je, že násillie v nich nie je potrestané. Videohry, pornografia, rôzne ďalšie zvrátenosti sú na internete dostupné hocikomu, nebezpečné je, že sa k nim môžu ľahko a rýchlo dostať aj deti či mladiství. Výskumníci z tejto oblasti používajú termín desenzibilizácia, čo predstavuje stratu alebo zníženie citlivosti. Videohry s násilným sexualizovaným obsahom, podobne aj pornografia, túto stratu či zníženie citlivosti spôsobujú (3). Preto odporúčame, aby jestvovalo obmedzenie týkajúce sa hier s násilným sexualizovaným obsahom a pornografiou. Keďže tieto videá a obsahy sú voľne dostupné aj deťom, po ich prezretí sa môžu v skorom veku prebudiť emócie, ktoré ich motivujú správať sa tak, ako to prezentujú postavy v daných videách. Tak sa dehonestuje nielen sexualita, ale i slušné správanie.

Zamedzením prístupu maloletým a dospievajúcim k videám na internete s nevhodným obsahom by sa predišlo zbytočne zníženej empatii voči ženskému pohlaviu. Práve násilné či agresívne správanie voči ženám má za následok nedostatok citlivosti k nim aj v bežnom živote.

Literatúra

1. R. Zhang, B. Bai, S. Jiang, S. Yang, a Q. Zhou, „Parenting styles and

- internet addiction in Chinese adolescents: Conscientiousness as a mediator and teacher support as a moderator”, *Computers in Human Behavior*, roč. 101, s. 144–150, dec. 2019, doi:10.1016/j.chb.2019.07.019
2. C. L. Huang, S. Zhang, a S. C. Yang, „How students react to different cyberbullying events: Past experience, judgment, perceived seriousness, helping behavior and the effect of online disinhibition”, *Computers in Human Behavior*, roč. 110, s. 106338, sep. 2020, doi: 10.1016/j.chb.2020.106338.
 3. M. Guggisberg, „Sexually explicit video games and online pornography – The promotion of sexual violence: A critical commentary”, *Aggression and Violent Behavior*, roč. 53, s. 101432, júl 2020, doi: 10.1016/j.avb.2020.101432.
 4. N. Krasteva, „Existing Dangers for the Child on the Internet”, *International conference knowledge-based organization*, roč. 24, č. 2, s. 206–211, jún. 2018, doi: 10.1515/kbo-2018-0091.
 5. J. B. Funk, „Children's Exposure to Violent Video Games and Desensitization to Violence”, *Child and Adolescent Psychiatric Clinics of North America*, roč. 14, č. 3, s. 387–404, júl. 2005, doi: 10.1016/j.chc.2005.02.009.
 6. S. M. Stauffer, „The dangers of unlimited access: Fiction, the Internet and the social construction of childhood”, *Library & Information Science Research*, roč. 36, č. 3, s. 154162, okt. 2014, doi: 10.1016/j.lisr.2014.07.003.

Mgr. Monika Židová,
Pedagogická fakulta, Katedra
pedagogiky UKF v Nitre
Foto: Samphotostock

ABSTRAKT:

Židová M., 2020: Nebezpečenstvo online hier

Kyberpriestor v 21. storočí je ešte nebezpečnejší ako minulé roky. Rápidne sa zvyšuje prudký nárast kyberagresie, s ktorou sú späté aj iné online rizikové formy správania. Pozornosť venujeme videohram s násilným a erotickým obsahom, ktoré dehonestujú ľudskú sexualitu. Riziko násilných a sexualizovaných online videohier spočíva najmä v tom, že si z nich neploleté osoby pamätajú to najhoršie. Veria, že násillie nemusí byť potrestané. Práve naopak, je vzrušujúce, a preto je vyhľadávané.

Kľúčové slová: kyberprostredie, online videohry, internet, dospievajúci.

Recenzenti: R. Kubovčíková, E. Klikáčová

Cesty k efektívnosti školského vzdelávania

ABSTRACT:

Matulčíková M., 2020: Wege zur Effektivität der schulischen Ausbildung

Der Beitrag beschäftigt sich mit drei Faktoren, welche die Effektivität der schulischen Ausbildung mit Anreizen beeinflussen. Er analysiert die Unterschiede bei pädagogischen Herangehensweisen der Familie und der Schule und fokussiert die Aufmerksamkeit auf die übermäßige Nutzung der Technologien von Kindern innerhalb der Familie und widmet sich den Lösungen dieses Problems in den USA und im Vereinigten Königreich. Zum Schluss widmet sich der Beitrag traditionellen und neuen Herangehensweisen zum Unterricht und bewertet ihre psychologische Rechtfertigung und methodische Bearbeitung.

Schlusswörter: Schüler, Schulbildung, moderne Technologie, ausländische Kenntnisse, pädagogische Lösungen

Úsilie o to, aby všetky deti získavali kvalitné školské vzdelanie, je dlhoročné a veľmi intenzívne. Záujem a úsilie o efektívnosť vzdelávania presahuje hranice SR, efektívnosťou učebných procesov sa podrobne zaoberá dokument UNESCO, ktorý je aktuálny doposiaľ (2005). O efektívnosti školského vzdelávania boli napísané knihy, problematika sa dostala do vysokoškolských učebníc (I. Turek). Veľmi intenzívne sa efektívnosťou školského vzdelávania zaoberajú pracovníci rezortných špecializovaných ústavov na meranie vzdelávacích výsledkov a pre psychológiu detí a tínedžerov: NÚCEM aj VUDPaP. NÚCEM systematicky a s množstvom vysvetľujúcich sprievodných informácií vyhodnocuje vzdelávacie výsledky žiakov aj v celoštátnych, aj v medzinárodných meraniach. Nepriaznivé výsledky medzinárodných meraní (hlavne meraní PISA) znepokojujú mimovládne organizácie, politikov, členov akademickej obce, ekonómov a sú motívom tvorby reformných opatrení, ktoré v SR vznikajú s dvojnásobnou periodicitou – spravidla s príchodom nového ministra školstva (2016, 2018, 2020). Téma neúspešnosti našich žiakov v meraniach PISA sa stala náplňou výskumnej úlohy Výskumného ústavu detskej psychológie a patopsychológie (158, 2018). Každá, aj jednotlivá úvaha či iniciatíva je cenná, osobitne významné sú iniciatívy, v ktorých sa odborníci spájajú, navzájom počúvajú a podporujú. Na základe ocenenia vykonanej

práce by sme v nasledujúcom texte chceli pozvať čitateľov na cestu hľadania a objasňovania tých súvislostí, ktoré doposiaľ zostávali na okraji záujmu.

Deti a mladiství (tínedžeri)

– obyvatelia dvoch odlišných svetov

Ako napovedá podnadpis, dva svety znamenajú **rodinu a školu**, odborníci hovoria o dvoch typoch **socializačných procesov**. Pre bežný typ súčasnej rodiny je typické, že je nukleárna (s malým počtom detí), s vybavením domácnosti, ktoré umožňuje pohodlné zabezpeče-

ne darčekom a výhodami. Je dobre známou skutočnosťou, že deti a tínedžeri sú v rodinách veľmi šikovnými konzumentmi moderných médií a používateľmi rôznych typov obrazoviek, v čom často prekonávajú starších dospelých. Deti si takto z rodiny odnášajú pocit nielen svojej kompetentnosti, ale aj očakávania, že budú môcť naučené sociálne schémy uplatniť aj v iných prostrediach.

Naproti tomu život v škole, nech ho berieme z hľadiska **organizácie** (školské triedy s predpísanými počtami žiakov) alebo z hľadiska komunikácie (mat

nie jej prevádzky – spotrebiče, komunikačné technológie, mobilita členov rodiny, zabezpečená jedným alebo viacerými automobilmi. To všetko umožňuje flexibilne naplňať potreby výživy, zábavy a bezpochyby aj pracovného uplatnenia a spoločenského života. Čo to prináša deťom? Spolu s postupujúcou liberalizáciou rodičovskej výchovy sa deťom dostáva veľké množstvo **situácií rozhodovania** v manipulácii s technikou v domácnosti, ale aj aktívneho ovplyvňovania diania v rodine. V kontexte pracovného zaťaženia rodičov a humanistických trendov v rodičovskej výchove súčasná rodina poskytuje deťom široké spektrum možností uplatňovať **techniky vyjednávania s rodičmi**, presadzovania svojich potrieb a záujmov. Rodičia sa prirodzene usilujú o čo najlepšiu budúcnosť svojich detí, snažia sa podporiť zdravý vývin osobnosti dieťaťa (sebavedomie), a preto prijímajú diskusie o otázkach rodinného spolužitia a nezriedka sa snažia kompenzovať vlastnú neprítomnosť v rodi-

slovo k daniu v škole), sú veľmi odlišné od toho, čo dieťa, tínedžer prežíva doma. Riadenie školy je stále **hierarchizované**, napokon aj pre bezpečnostné opatrenia v prostrediach s veľkou koncentráciou detí, ale predovšetkým pre spoločenské nároky na vzdelávacie výsledky. Vo vzťahu k verbálnym možnostiam ovplyvňovania diania v škole je situácia ešte výraznejšie iná ako v rodine. Nesmieme zabudnúť, že organizácia vyučovania, predovšetkým triedno-hodinový systém vznikol v čase, keď bola autorita učiteľa nespochybniteľná. Dnes to môžeme sledovať na vnútornej architektúre školskej triedy v múzeu: učiteľský stôl (katedra) stál na stupienku a psychologicky „nútil“ deti k úcte, devócií voči učiteľovi a vzdelávaniu. V kvalite psychologického pôsobenia pripomínala katedra učiteľa kazateľnicu kňaza v kostole. Rodičia a žiaci všeobecne žili v ovzduší akceptácie autority: autority Boha, autority otca rodiny a autority učiteľa. **Dnes je autorita ako spoločenský fenomén silne rela-**

tivizovaná, v prípade učiteľov podceňovaná, viditeľne z hľadiska ekonomického a spoločenského. Rodičia chápu vzdelávanie ako službu, ktorej sú zákazníkmi, a vo vzťahu so školou očakávajú prinajmenšom partnerský vzťah. Chápu, že známky a vysvedčenia sú vstupenkou na školu vyššieho typu a spoločenskú kariéru. V tempe rýchleho života sa často „sústreďujú na podstatné“ a na učiteľov vytvárajú nátlak. Zamestnávateľia zaväzujú učiteľov zodpovednosťou za vzdelávacie výsledky žiakov, práca učiteľa je hodnotená podľa umiestnenia žiakov na škole vyššieho typu, podľa prehľadov udeľovaných známok. Školské vzdelávanie sa dostalo do situácie odcudzenia imanentného poslania – zušľachtovať ľudskú osobnosť. Vyjadrenie pani učiteľky

Známky za prospech sú už roky vojnovým teritórium vzťahov medzi učiteľmi a rodičmi a nie vždy boj vyhráva ten, kto je spravodlivý. Nie je to iba dieťa, kto sa stáva obeťou šikanovania, ale aj učiteľ, proti ktorému sa spojí rodič s riaditeľom školy. Do vzájomných vzťahov vstupujú často s negatívnym vplyvom emocionálnej záťažou žiaci aj učitelia. Vznikajú bariéry, ktoré oslabujú a ničia učebnú motiváciu žiakov.

Vedomie povahy a rizik šírenia výchovne problémového správania v triede často vedie učiteľov k používaniu **represívnejších foriem výchovy**. Anech to znie akokoľvek zvláštne, spolu s organizáciou vyučovania v školstve – pretrvávajú aj tradície v školskej výchove: *sme tu jedna trieda, problémy musíme riešiť spoločne, je vás tu veľa,*

iba potrebuje individuálny prístup. Neprekvapí ani rozhorčenie poradenských pracovníkov, ak učitelia odmietnu vziať dieťa do školy v prírode alebo ak školská družina (ŠKD) odmietne prijať žiaka s odôvodnením, že jeho správanie je neprijateľné. Majú pravdu v tom, že hlavne neformálne prostredie je miestom, kde by sa mohli riešiť problémy socializácie. Majú však na to učitelia a vychovávatelia vytvorené podmienky?

Čo robiť so socializačným rozporom? Mnoho škôl a učiteľov už riešenia našlo. Otvárajú svoj vzťah k deťom, otvárajú vzťahy medzi deťmi, aktívne zapájajú rodičov do partnerského výchovného pôsobenia, systematicky rozvíjajú sociálne zručnosti detí. Za všetky príklady možno uviesť dlhoročné úsilie Asociácie S. Kovalikovej, ktorej projekty možno nájsť na portáli www.skola21.sk a na českom portáli <https://www.rodicevitani.cz/>. Spomenúť treba aj perspektívny model rešpektujúcej výchovy a rešpektujúcej komunikácie.

Aj keby sa učitelia bránili otvorení svojho teritória odbornosti rodičom, a podľa skúseností z praxe sa aj bránia, dôvodiť, že sú vo svojej práci profesionálmi, predsa nemôžu obstať pred skutočnosťou, že rodičia sú prví zodpovední za výchovu detí a v zmysle platnej legislatívy (najmä zákona o financovaní z roku 2003) nároky zákazníkov môžu uplatňovať.

Pedagogické riešenie

Veľký potenciál vidíme aj v metodických postupoch a v programoch, ktoré sa snažia stavať na **rozhodovacích sklonoch, návykoch a schopnostiach detí a tínedžerov**. Ak sa pokúsime pedagogicky podchytiť schopnosť sebaovládania žiakov, návyky a schopnosti rozhodovať sa, ak ich využijeme na podporu sebaovládania, môžeme získať v troch oblastiach: pozitívne ovplyvniť učebnú motiváciu, posilniť sebadisciplínu a prispieť k rozvoju emocionálnej inteligencie žiakov. Môžeme tak zároveň neutralizovať negatívne vplyvy ďalšieho moderného javu, ktorý intenzívne zasiahol do detstva – a tým je nadmerné sledovanie obrazoviek nielen televízie, ale aj počítačov, tabletov, mobilných telefónov (o dôsledkoch a opatreniach v zahraničí budeme písať neskôr).

z anonymného prieskumu vyjadruje to, čo ukázal výskum M. Kuruca 2017. „Myslím, že dnešné deti sú málo samostatné a často zo strany rodičov rozmaznávané. K tomu musia ešte žiaci spracovať veľa impulzov z vonkajšieho prostredia, ktoré sa rýchlo menia. Celkovo si myslím, že dnešná mládež odzrkadľuje súčasnú hektickú dobu. Žiaci sa snažia dosahovať dobré známky, ale bez vnútornej potreby skutočne vedomostí nadobudnúť.“ (2020)

treba rýchlo nájsť vinníka a potrestať. Aby sa problémové správanie neopakovalo. V tomto kontexte neprekvapí skúsenosť zo škôl, ktoré majú školských psychologov. Ak učiteľ požiada o vyšetrenie žiaka s problémovým správaním, dieťa sa dostáva do prostredia, ktoré je podobné rodinnému. Psychológ ho usadí (uvarí čaj), vypočuje, podporí a možno umožní zažiť podvedomý pocit víťazstva nad učiteľom. Neprekvapí záver odborníka – že dieťa je v poriadku,

Inšpiráciu na naplnenie potrieb rozhodovať sa a rozvíjať schopnosti sebaovládania môžeme získať z amerického programu **Tools for Mind** (Bronson, P., Merryman, A. 2015, s. 166 a nasl.), publikovaný pre stupeň vzdelania ISCED 0. Ako konkrétne vyzerá program? Asi najvýznamnejším znakom programu je **plánovanie hrových činností**, ktoré v procese realizácie plánu hry prináša situácie, v ktorých dieťa

musí ovládnuť vlastné impulzy a pokračovať v hre podľa sebou prijatého plánu. Hry sú tematické a využívajú silu detskej imaginácie a identifikácie. Ilustrujeme to na príklade hry hasiči a záchranná akcia. Najskôr deti získajú prehľad o činnosti hasičov a postupe záchrannej akcie (rozprávanie, filmy, predmety, obrázky). Spravidla na druhý deň sa spolu tvorí „scenár“ hry, deti si delia role a píše si vlastný herný plán. Aj deti, ktoré ešte nevedia písať? Áno. Napíšu ho tak, ako vedia – čiary, torzá, kresby. Je veľmi dôležité, aby každé dieťa dostalo **konkrétnu imaginatívnu činnosť** (nielen pasívne sledovanie abstraktného diania). Jedno dieťa musí vytáčať číslo, zostať pri „telefóne“ a neodbehnúť za nejakým momentálnym impulzom. Iné musí hrať zachraňovanú „obeť požiaru“. Nemôže sledovať ani impulz svojej nestálej pozornosti. Ak sa tak predsa stane, je upozornené – „Máš to vo svojom hernom pláne?“ Hra trvá 45 minút a dej sa opakuje aj nasledujúci deň s tým rozdielom, že si deti vymenia role a tým aj tvoria nové herné plány. Súčasťou programu podpory sebaovládania sú aktivity ako napr. „**upratovacia pieseň**“. Deti počas znenia hudby musia uložiť rekvizity a triedu pripraviť na ďalšiu činnosť. Učia sa hospodáriť s časom. Podobne aj hry typu **Kubo velí** (v origináli Simon Says) učí deti **pozornosti a sebaovládaniu**. Kvôli úplnosti treba dodať, že schopnosť tvoriť písomné plány je podporená veľkou obrázkovou abecedou na stene triedy (M – monkey). Deti sa učia písať spontánne, bez priamych podnetov učiteľov. O hodnote každého pedagogického programu rozhoduje história, úspešnosť programu sa meria mierou úspešnosti detí na ďalších stupňoch škôl a v psychologických meraniach. Zrejme neprekvapí, že po ukončení programu v anonymnom testovaní boli takmer všetky deti toho programu diagnostikované ako nadané (tamže, s. 171). Premyslené, na zaujímavých aktivitách založené aktivity môžu podporiť rozvoj osobnosti dieťaťa a neutralizovať vplyv ďalšieho negatívneho faktora, ktorý

vstúpil do detstva našich detí, a ochrániť ich nielen od závislostí, ale aj reálneho poškodenia zdravia.

Deti prilepené na displejoch

Učitelia z praxe často uvádzajú, že školské vyučovanie sťažujú aj návyky detí hrať sa s mobilnými telefónmi a počítačmi. Do povedomia pedagogickej, ale aj rodičovskej verejnosti sa dostávajú informácie o nelátkových závislostiach, ba dokonca aj hrozivé údaje o kybernetickom šikanovaní, ku ktorému dochádza medzi deťmi a tínedžermi. Istý druh uspokojenia vyvoláva vedomie širšej publicity problematiky. O závislostiach a o kybernetickom šikanovaní sa veľa píše, dostupné sú aj online poradenské služby a vcelku kvalitné edukačné materiály. Otvorenou otázkou zostáva dlhodobá účinnosť intervenčných programov. Aj keď sa žiakom program a aktivity páčia a verbálne môžu uznať ich hodnotový základ, nemusí to automaticky znamenať, že dokážu zmeniť **zaužívané návyky a spôsoby správania**.

Ak sa na problematiku technologicky podmienených nelátkových závislostí, ktoré sú spojené s médiami, pozrieme optikou zahraničia, na prvý pohľad zaujme širšie zapojenie odborníkov. V USA profesijná spoločnosť pediatrov **American Academy of Pediatrics** vydala v roku 2016 dva dokumenty: **Používanie médií deťmi v školskom veku a v adolescencii** a **Médiá a psychika mladistvých** (Media Use in School-Aged Children and Adolescents, Media and Young Mind). **Britské kráľovské kolégium detských lekárov a zdravotníkov** (The Royal College of Paediatrics and Child Health) vydalo dokument o vplyve času pred obrazovkou na zdravie detí a mladistvých. Príručka bola určená klinickým pracovníkom (v zdravotníctve) a tiež rodičom. V oboch krajinách je veľmi zreteľné povedomie o tom, že deti treba chrániť pred nadmerným sledovaním obrazoviek počítačov, mobilných telefónov, tabletov a televízie. Screen-time je názov

odbornej publikácie, ktorú by sme pokojne mohli nazvať pedagogickou príručkou. Podobne ako medicínske dokumenty vychádza z výskumných zistení, opisuje negatívne následky nadmerného sledovania obrazoviek a ponúka podrobný návod, ako nastaviť pravidlá používania mobilov a počítačov v rodine. Pretože závery odborníkov sú v našich podmienkach pomerne neznáme, uvedieme výber z tých, ktoré ovplyvňujú celkovú kvalitu života dieťaťa a tínedžera (N. Nortonová-Janis 2019, s. 57 – 81).

1. Nehybné sledovanie obrazovky (dokonca viacerých obrazoviek – multiscreening) tlmí pohybovú aktivitu. Nedostatok pohybu, ktorý je pre deti mimoriadne potrebný, spôsobuje ochabnutie svalového napätia, to má za následok, že sa dieťa ťažšie dostáva do pohybovej aktivity, fyzický pohyb spôsobuje relatívne väčšiu fyzickú námahu.
2. Dlhodobejšie sledovanie obrazovky mení frekvencie EEG mozgu v prospech frekvencií receptívneho vnímania. Obrazovky tak môžu pôsobiť ako upokojujúci prostriedok a obmedzovať schopnosti navodenia psychického uvoľnenia čisto z vlastných síl. Je to začiatok vytvárania závislosti.
3. Nedostatok pohybu a neprirodzené polohy tela spôsobujú deformáciu držania tela a problémy v harmonickom vykonávaní komplexných pohybov: beh, skákanie, chytanie lopty a pod.
4. Deformácie držania tela v dôsledku jednostrannej receptívnej činnosti (sledovanie obrazovky) spôsobuje zmeny v uložení vnútorných orgánov a stlačenie hrudníka sťažuje dýchanie.
5. Nedostatočná saturácia organizmu kyslíkom prispieva k vzniku úzkostných stavov a depresie.
6. Zaujatie obsahom diania na obrazovke blokuje signály základných fyziologických potrieb (smäd, hlad, spánok). Okrem toho sa nehybné dieťa stáva ľahkým terčom psychologicky premyslených reklám.
7. Dlhodobé používanie technológií mení fyziologické, ale aj anatomicke stránky mozgu. V tejto súvislosti treba spomenúť argument amerického neurofilozofa M. Stránskeho, ktorý zmeny v štruktúrach mozgu používateľa technológií prirovnal k zmenám, ktoré prebiehajú v mozgu užívateľa heroínu.
8. Sledovanie displejov mení aj štruktúru psychických schopností, ktoré priamo súvisia s učením sa. Rýchlo sa meniace obrazy, rýchla dostupnosť stále nových obrazov vedie k posilňovaniu krátkodobej pozornosti, rýchlosti a k návykom zbežné-

ho, orientačného štúdia. Akademická úspešnosť vyžaduje kritické myslenie, to súvisí nielen so systematickými znalosťami, ale aj s citlivosťou pre detaily, so schopnosťou dlhodobšieho sústredenia, systematickosti a trpezlivosti.

9. Technológie otvárajú pre dieťa a tínedžera nebezpečný svet kybernetickej šikany, pornografie a sextingu, mentálnej anorexie, rasovej neznášanlivosti, ale aj sebapoškodzovania a samovražd.

Prezentácia týchto veľmi stručných zahraničných poznatkov neznamená návrh odstránenia digitálnych technológií z vyučovacieho procesu. Stali sa súčasťou kultúry ľudstva a deti by sa s nimi mali oboznamovať aj s nimi pracovať. Ide tu iba o to, aby im tento výtvarný ľudstva nebol poskytovaný predtým, ako si vytvorili základy psychického života. Prirovnanie k výžive novorodencov a batoliat, ktorým nepodávame stravu dospelých, celkom dobre vystihuje filozofiu navrhovaných opatrení.

Čo môžeme urobiť? Ak máme záujem o zdravý vývin detí, ak máme skutočný záujem o to, aby deti a mladiství nado-

ktorá vedie k jeho rozvoju. Nie každý učebný proces vedie k tomu, že si dieťa učivo **osvojí** do úrovne praktickej aplikácie a tvorivého uplatnenia. Táto filozofia učebného procesu je v súčasnosti všeobecne prijímaná a ešte násobená oprávnenými požiadavkami rozvíjať u detí kritické myslenie a kreativitu. V podmienkach vnútorne rozkolísanej učebnej motivácie žiakov sa stala zážitková pedagogika a konštruktivistická didaktika nádejným prostriedkom návratu nielen želaney formy učebnej motivácie, ale aj kvality naučenia. Snaha dosiahnuť kvalitné učebné výsledky našich žiakov, to znamená také, aby umožnili nielen orientáciu vo svete vedy, techniky, umenia, spoločenského života, ale aby „uschopnili“ v budúcnosti úspešne konať vo všetkých aspektoch spoločenského života. Práve preto bol „objavený“ a zavedený koncept kľúčových kompetencií žiakov, aby sa už od prvých okamihov vyučovania (už od materskej školy) deti učili uplatňovať naučené v praktickom živote.

A čo sa vylialo z vaničky spolu s dieťaťom? Bolo to tradičné chápanie **učebného procesu ako osvojovacieho procesu**. Čitateľ môže namietat – ved'

odtrhnutým od živej skutočnosti.

3. *Myslenie. Myslenie je nutné na to, aby sme pochopili úlohy a ciele osvojovania, aby sme porozumeli vzťahom a zákonitostiam, aby sme mohli analyzovať a zovšeobecňovať, vyvodzovať závery a mali kritický postoj k chybám. Pri neporozumení látky je možné látku reprodukovat', ale osvojiť si ju je nemožné.*
4. *Zapamätanie a spevňovanie získaných poznatkov. Aby sme si osvojili niečo trvalo, je nevyhnutné spevniť vedomosti nadobudnuté vo vedomí.*

V procese osvojovania žiadna z duševných funkcií nepôsobí izolovane, ale jedna s druhou súvisí. Pozornosť, pamäť, myslenie a podobne treba vždy skúmať v konkrétnej činnosti. Text učebnice ďalej upozorňuje, že sa bude venovať výchovne jednotlivým duševným procesom a vlastnostiam, od ktorých závisí úplné osvojenie učiva.

Napokon sa autor odvoláva na myšlienku J. A. Komenského o potrebe systematického vyučovania: „Človek dôkladne vyškolený je strom, ktorý má svoj vlastný koreň, ktorý sa živí vlastnou miazgou, a preto neustále mocnejšie a mocnejšie, deň za dňom rastie, zelená sa, kvitne a prináša plody.“ (s. 21)

O tvorivosti citovaný autor dodáva: „V procese osvojovania žiak koná aj tvorivú prácu. Niektoré práce slúžia len na účely osvojovania, iné majú okrem toho samostatný význam. Tak napríklad vymýšľanie príkladov je tvorivá práca, nutná v procese osvojovania., zhotovenie modelu – nehľadia na to, že podáva svedectvo o osvojení radu znalostí a zručností – má i samostatný význam (tamže, s. 23).

Kvôli úplnosti treba dodať, že sa učebnica venuje aj emocionálnym aspektom školského vyučovania a vo svojich analýzach zdôrazňuje nutnosť prepojenia vyučovania s výchovou.

Chápanie učenia sa žiaka ako osvojovacieho procesu s jeho nutnými súčasťami je vlastne minulosť. Podobne ako staré učebnice pedagogickej psychológie, pedagogiky a metodické príručky, ktoré vysvetľovali psychologickú a metodickú podstatu osvojovania učebnej látky žiakmi. V pedagogickej praxi zostávajú ako doznievajúca tendencia vyučovať deti tak, aby ich poznatky boli systematické a využiteľné v praxi, v tieni moderných konštruktivistických prístupov.

Didaktický prístup, ktorý je v súčasnosti aktuálny a na ktorý sú nabádaní učitelia, sa volá **konštruktivistický a socio-konštruktivistický prístup**. Konkrétne pozície učiteľa a žiaka približuje vysokoškolská učebnica všeobecnej didaktiky Žiak, učiteľ a výučba autorov (R. Tóthová, D. Kostrub, Š. Ferková, 2017,

budli v školách kvalitné vzdelanie, je potrebné počas celého detstva **sledovanie obrazoviek pedagogicko-psychologicky riadiť**. Iste nie príkazom. Osvetou v ambulanciách pediatrov, v materských centrách, materských školách a základných školách, v serióznych médiách. V tomto kontexte treba podporiť aktivity priameho získavania skúseností so svetom života ľudí, práce, kultúry.

Odučené neznamená osvojené alebo keď sa s vodou z vaničky vyleje aj dieťa

To najpodstatnejšie v školskom vzdelávaní je taká kvalita učenia sa dieťaťa,

je to v poriadku! V modernom školskom vzdelávaní predsa nemôžeme zostávať na pozíciách pamäťovej reprodukcie, bezduchého memorovania, tyranie chyby a striktného hodnotenia. Je to naozaj tak? Pozrime sa do jednej z učebníc, z roku 1951 (N. D. Levitov, s. 20 – 23) o psychologických podmienkach osvojovania učebnej látky.

1. *Pozornosť a záujem, zároveň s vôľovým úsilím, ktoré je nutné na zvládnutie ťažkostí.*
2. *Procesy bezprostredného oboznamovania sa s látkou: počiatky, vnímanie a pozorovanie. Bez bezprostredného vnímania a pozorovania sa stáva vyučovanie v triede formálnym,*

s. 170 – 180). Konštruktivistické vyučovanie vychádza z predpokladu, že žiak sa učí sám a učiteľ má vytvoriť podmienky na jeho autentické konštruovanie poznania. Zároveň sa predpokladá, že žiadne poznávanie v škole sa nezačína z bodu nula a pre učiteľa je dôležité poznať predbežné znalosti každého dieťaťa (hovorí sa o konceptoch učiva). Učiteľ je facilitátor (uľahčovateľ) tvorby poznania a rozvoja myslenia. Konštrukciu presného poznania učiteľ podporuje zadávaním vhodných problémových úloh a otázok, ktoré podporujú myslenie. „Logické“ („zmysluplné“) myslenie žiakov je dôležitejšie, ako „správne“ odpovede. Takéto myslenie by malo byť odmenené, aj keď bolo postavené na neakceptovateľných predpokladoch.“ (tamže, s. 171) Veľmi dôležitá je radosť z učenia, snaha tvoriť a overovať hypotézy, rozvíjať kritické myslenie. V hodnotení žiakov „by učiteľ nemal hodnotiť žiakovu schopnosť reprodukovať vedecky správne odpovede, ktoré sa žiak na vyučovaní naučil (prípadne nameromoval). Ale to, či žiak nejakým spôsobom rozvíja svoju schopnosť myslieť, vytvárať vlastné koncepty a úspešne nachádzať nejaké riešenia predkladaných problémov.“ (tamže, s. 175) Ani v tejto učebnici, ani v monografii R. Tóthovej sa nepíše o prípadných deficitných funkciách akýchkoľvek súčastí učebného procesu. Podobne ako v zážitkovej pedagogike sa predpokladá **holistický vplyv prístupu na celkový rozvoj osobnosti**. Zrejme preto sa nepočíta s tým, že by nejaká súčasť poznávacieho procesu (napríklad pozornosť alebo myslenie, či reč) mohla byť deficitná a bolo by ju treba „dovychovávať“, teda reedukovať. Z takto opísaného didaktického prístupu učiteľ nemá šancu pochopiť učebný proces žiaka v jeho štruktúre ani pomôcť v prípadných ťažkostiach.

Pomenovanie učiteľa jasne poukazuje na jeho základnú činnosť – starať sa o to, aby sa žiak predpísané učivo naučil, pomáhať mu v tom. Má v súčasnosti na to vytvorené podmienky? Nie je zaťažovaný povinnými administratívnymi a organizačnými úlohami? Môže sa plne sústrediť na diagnostiku každého jednotlivého žiaka? Má v psychologickú teóriu dostatočnú oporu, poučenie a pomoc, aby rozumel tomu, čo sa v psychike dieťaťa odohráva? Alebo je odkázaný na profesionálne zásahy psychológov a špeciálnych pedagógov? Vo svete sa vykryštalizovalo niekoľko prístupov k vyučovaniu (blended learning, flipped classroom, student centered learning), máme k dispozícii veľa teoretických prác, chýbajú však metodické príručky, ktoré by zaplnili medzeru v prenose dobrých, v zahraničí overených pedagogických prístupov v praxi.

Rovnako chýbajú práce, ktoré by prístupným spôsobom približovali výsledky výskumov, ktoré sa dotýkajú školskej praxe. Napríklad učitelia by si iste so záujmom prečítali o tom, v akých experimentálnych podmienkach sa deti uchýlia ku klamstvu a v ktorých dostanú odvahu vypovedať úprimne, alebo o overovaných pedagogických programoch typu tools for mind. Máme množstvo učiteľských portálov, ktoré ponúkajú množstvo rôznorodých tipov a konkrétnych námetov na vyučovanie. Nemôžu však splniť poslanie systematického metodického sprievodu učením sa a vyučovaním konkrétnych učebných predmetov.

Literatúra

American Academy of Pediatrics. 2016. *Media and Young Minds*. 138. Itasca, Illinois
American Academy of Pediatrics. 2016. *Media Use in School-Aged Children and Adolescent*. Dostupné on-line <https://pediatrics.aapublications.org/content/138/5/e20162592>
BRONSON, P., MERRYMAN, A. 2015. *Výchovný šok. Čo sme o deťoch nevedeli*. Šamorín 2015.
KURUC, M (ed.) 2017. s. 54-60 *Motivácia k učeniu a k prosociálnemu správaniu sa v kontexte teórie sebaurčenia*. (s. 54-60) IN: *Je potrebné žiakov do učenia sa nútiť?* Dostupné on-line: https://www.fedu.uniba.sk/fileadmin/pdf/Sucasti/Ustavy/Ustav_pedagogických_vied_a_studii/diagnostika/Monografia_studii_2017.pdf
Nortonová, J., N. 2019. *Screentime Prilepení k obrazovkám*. Nitra: Enigma 2019
Phelan, T., W. 2014. *Magická výchova*. Brno: Albatros Media
UNESCO, 2005. *Efektívne učenie ve škole*. Praha: Portál.
Slovíková, M. 2013. *Problémy v správaní žiakov základných škôl*. Dostupné on-line https://www.cvtisr.sk/buxus/docs/prevenicia/texty_PREVENICIA_CLAN_OK_ZZZS_Z.pdf
Smíková, E. a kol. 2018. *Rizikové správanie detí a mládeže v kontexte prevencie v školskom prostredí (P - 152)*

Dostupné online https://vudpap.sk/wp-content/uploads/2019/05/P-152_zaver_sprava_def.pdf

Tholtová, J., Žuffová, M., Sučáková, A. 2000. *Násilie v škole*. OZ Orava, OZ Oáza. Dostupné on-line: <https://komposyt.sk/kniznica/previewfile/nasilie-ocr-text-over-1921.pdf>

Tóthová, R., Kostrub, D., Ferková, Š. 2017. *Žiak, učiteľ a vyučba*. Všeobecná didaktika pre študnetov učiteľstva. Prešov: Rokus.

The Royal College of Paediatrics and Child Health RCPCH. 2019

Impacts of screen time: a guide The health for clinicians and parents. Dostupné on-line https://www.rcpch.ac.uk/sites/default/files/2018-12/rcpch_screen_time_guide-final.pdf

Guidelines on physical activity, sedentary behaviour and sleep for children under 5 years of age. <https://www.who.int/publications/i/item/9789241550536>

VUDPaP: *Determinanty edukačnej úspešnosti žiakov ZŠ v SR v kontexte hodnotení PISA*. Č. úl. 153, 2018).

Dostupné on-line <https://vudpap.sk/nacom-pracujeme/hlavne-ulohy/vyskumy/ukoncene-vyskumy/>

doc. PhDr. Mária Matulčíková, CSc.,
Filozofická fakulta UK, Bratislava
Foto: Samphotostock

ABSTRAKT:

Matulčíková M., 2020: Cesty k efektívnosti školského vzdelávania

Príspevok sa zaoberá tromi faktormi, ktoré ovplyvňujú efektívnosť školského vzdelávania podnetmi. Analyzuje rozdiely v pedagogických prístupoch rodiny a školy, upriamuje pozornosť na nadmerné používanie technológií deťmi v rodinách a všimá si riešenia tohto problému v USA a v Spojenom kráľovstve. Napokon sa venuje tradičným a novým prístupom k vyučovaniu a hodnotí ich psychologické zdôvodnenie a metodické spracovanie.

Kľúčové slová: žiak, školské vzdelávanie, moderné technológie, zahraničné poznatky, pedagogické riešenia.

Recenzenti: R. Kubovčíková, E. Klikáčová

3. 1. – 31. 3. 2021 v SPA HOTELI SPLENDID Piešťany

CENA 280 € / 5 dní / 1 osoba

CENA 320 € / 5 dní / sám na izbe

Deti 0 – 3 roky ZDARMA
 Deti 3 – 13 rokov 30 € / dieťa/ noc/polpenzia
 Deti 14 – 18 rokov 40 € / dieťa/ noc/polpenzia
 bez liečebných procedúr
 Check-in: od 14.00 hod.
 Check-out: do 11.00 hod.

Pobyť obsahuje tieto služby :

Ubytovanie – dvojlôžková izba KOMFORT
 Spa hotela SPLENDID s balkónom a sedením (na každej izbe trezor, župan, fén na vlasy, deky)

Plná penzia – raňajky formou bohatého bufetu, obed, večera výberom zo 4 jedál s výdatným šalátovým bufetom

14 procedúr v cene pobytu:

- 3x zrkadliško + suchý zábal (35 min.)
- 1x bahenný zábal + suchý zábal (35 min.)
- 1x klasická masáž čiastočná (20 min.)
- 2x peloidokinezioterapia (liečba kĺbov

- ruky s účinkom bahna 20 min.)
- 1x soľná jaskyňa (45 min.)
- 2x elektroliečba alebo svetloliečba alebo plynové injekcie
- 2x vodoliečba (15 min.)
- 2x vstup do dvoch termálnych bazénov s vodnými bicyklami
- Celodenný vstup do hotelového vnútorného a vonkajšieho hotelového bazéna.
- Celodenný vstup do Premier Fitness

KÚPELE DUDINCE

v termíne 4. 1 – 31. 3. 2021

Špeciálna cena pre školské kolektívy nad 20 osôb v skupine

248 € (osoba v 2-lôžkovej izbe) za 5 dní (4 noci)

- minimálny počet osôb 20
 - ubytovanie v LD Rubín, LD Smaragd, KH Minerál
- Nástupné dni: nedeľa – utorok

Služby v cene pobytu:

- plná penzia (bufetové raňajky, obed a večera ako výber z menu, šalátový bufet)
- krátka konzultácia s lekárom (procedúry budú poskytnuté len po odsúhlasení lekárom)

12 liečebných procedúr za pobyt:

- (ošetrovacie dni sú pondelok až sobota)
- 3x vaňový kúpeľ v dudinskej minerálnej vode + suchý zábal (20 + 10 min.)
- 1x perličkový kúpeľ s prísadou (20 min.)
- 2x magnetoterapia (20 min.)
- 2x klasická masáž čiastočná (15 min.)
- 2x parafínový / rašelinový zábal (20 min.)
- 1x phyaction (15 min.)
- 1x oxymat (15 min.)
- denne vstup do vnútorného vnútorného relaxačného bazéna Wellnea (v LD Rubín počas prevádzky)

BONUSY:

- 1x 1-hod. vstup do hotelového wellness
- 1x denne vstup do fitnesscentra (počas prevádzky)
- kaderníctvo
- kozmetika
- sport centrum (bowling, squash)
- thajské masáže
- voľnočasové aktivity – tanečné zábavy, koncerty podľa aktuálnej ponuky

REZERVÁCIE: Ing. Jela Hložková
Mobil: 0918 162 515
E-mail: info@kupelnyrelax.sk

Aktuality zväzu

Ročník XXIX. ~ Číslo III – IV
 December 2020

Vydáva

Odborový zväz pracovníkov školstva a vedy na Slovensku

Redakčná rada:

- doc. Ing. Miroslav Habán, PhD.
- predseda redakčnej rady
- RNDr. Ingrid Gamčíková
- PaedDr. Eva Klikáčová
- Mgr. Renáta Kubovčíková
- Mgr. Juraj Stodolovský
- Ing. Ivan Šoš, PhD.

Redakcia:

Vajnorská 1, 815 70 Bratislava
 telefón: +421 2 502 40 421
 www.ozpsav.sk

Grafické spracovanie, korektúra textov, tlač: **MUSICA LITURGICA, s. r. o., Bratislava**

Distribúované pre členov Odborového zväzu pracovníkov školstva a vedy na Slovensku

Náklad: 3 400 ks

Príspevky posielajte e-mailom na: haban@ozpsav.sk

ISSN 1338 – 7960

Vážení čitatelia, vážení členovia OZ PŠaV,

radi by sme vám prinášali ešte zaujímavejší a hodnotnejší obsah každého čísla časopisu Aktuality zväzu. Budeme radi, ak svojimi príspevkami, podnetmi, názormi obohatíte obsah v ďalších číslach vydania Aktualít zväzu. Vítané sú i odborné, recenzované články, ktoré prispievajú k napredovaniu regionálneho a vysokého školstva, k lepšiemu postaveniu zamestnancov rezortu školstva a profesionálnemu rastu čitateľov časopisu. Vaše príspevky posielajte, prosím, na adresu redakcie.

redakčná rada časopisu
 Aktuality zväzu

Spoznajte Slovenský raj, spoznajte Slovensko...

Rekreačné zariadenie Čingov vás pozýva na prežitie nezabudnuteľných zimných zážitkov v krásnej prírode Národného parku Slovenský raj.

Slovenský raj má v porovnaní s Vysokými Tatrami jednu výhodu. Je totiž sprístupnený celoročne až na jednu výnimku – ferratu Kysel'. A tak si môžete vychutnať nádherné prírodné ľadové kráľovstvo. Vodopády sa menia na ľadopády, prvá stopa v čerstvo napadanom snehu môže byť práve vaša a samozrejme, nemusíte ostať len pri pešej turistike.

Najčastejšie navštevované zimné lyžiarske strediská v okolí sú:

- Levočská dolina 22 km (www.levocskadolina.sk)
- Hnilčík Mraznica 21 km (www.scm.sk)
- SKI Poráč Brodok 23 km
- SKI Mlynky – Gugel 32km

Ak máte radi bežky, určite vás potešia trate v rámci Bežkárskoho areálu Grajnár v okolí rovnomenného horského priechodu. Spolu je tu vyznačených a upravovaných 6 bežkárskych okruhov s dĺžkou od 3 do 13 kilometrov. Celková dĺžka je 44 kilometrov.

Bližšie informácie a rezervácie na ubytovanie v našom odborárskom rekreačnom zariadení Čingov môžete smerovať na e-mailový kontakt: rz.cingov@atlas.sk alebo na telefónne číslo: 0918 901 773

Tešíme sa na vás.

www.chatacingov.eu

